

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**VENÄJÄN NÄKEMYS TERRORISMIN LEVIÄMISESTÄ DAGESTANIIN JA
INGUŠETIAAN**

Kandidaatintutkielma

Kadetti
Lasse Kuoppala

93. Kadettikurssi
Jääkäriopintosuunta

Huhtikuu 2009

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
93. Kadettikurssi	Jääkäriopintosuunta
Tekijä	
Kadetti Lasse Kuoppala	
Työn nimi	
Venäjän näkemys terrorismin leviämisestä Dagestaniin ja Ingušetiaan	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Strategia	Kurssikirjasto (MPKK)
Aika Huhtikuu 2009	Tekstisivuja 40 Liitesivuja 0
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Vuodesta 2004 eteenpäin terrorismi on levinnyt Dagestanin ja Ingušetian alueille. Se ei ilmene yleensä mediassa terrorismille tyypillisenä kuvatulla tavalla siviiliväestöön kohdistettuna suunnattomana väkivaltana. Sen sijaan puhutaan niin kutsuttuja kovia kohteita vastaan kohdistuvasta, sissisotaa muistuttavasta taistelusta Venäjän turvallisuusorganisaatioita vastaan. Toisena selkeänä kohteena ovat alueiden paikallishallintojen infrastruktuuri ja henkilöstö.</p> <p>Vastarinnan katsotaan nykyään kattavan koko Pohjois-Kaukasian alueen. Dagestan ja Ingušetia ovat kuitenkin niin kutsutun konfliktin syntypisteessä ja tilannekehitykseltään huonoimmassa tilassa, jolloin niiden syvempi tutkimus osana Pohjois-Kaukasian kokonaisuutta on tarpeellista ja auttaa ymmärtämään nykyistä trendiä terrorismin viitekehyksessä.</p> <p>Länsimaalaisen tutkimuskirjallisuuden ja Venäjän näkemyksen välillä sekä muutoksesta terroristien taktiikoista että taustalla vaikuttavista syistä, on havaittavissa huomattavia eroja. Molempia näkemyksiä on käytettävä niin Dagestanin ja Ingušetian kuin koko Pohjois-Kaukasian tilannekehityksen ymmärtämiseksi. Toisaalta näkemyseroista selviää suuri osa ongelman perimmäisistä syistä, onhan Venäjän terrorismintorjuntaa usein kuvattu pääsyyksi muslimipohjaisen väestön radikalisoitumiselle.</p> <p>Metodina on käytetty laadullisen tutkimuksen alle kuuluvaa aineistolähtöistä sisältöanalyysia. Tutkimusmenetelmää ei ole sidottu teoriaan, vaan teoria toimii taustalla ja tarjoaa ymmärryksen sekä ennakko-oletuksen Venäjän näkemyksestä terrorismiin. Tutkimuskysymysten avulla tutkitaan millaisena turvallisuusuhkana Venäjä näkee terrorismin.</p> <p>Poliittinen realismi on edelleen toimiva kansainvälisen politiikan teoria, ainakin Venäjän näkemystä tutkittaessa. Terrorismi ei pelkästään ilmiönä ole uhka Venäjälle, vaan se uhkaa geopolittisesti tärkeän alueen hallintaa, jolloin sotilaallinen ja taloudellinen kilpailuasetelma Venäjän ja muiden Pohjois-Kaukasian alueella toimivien valtioiden välillä voi kehittyä Venäjän kannalta epäsuotuisaksi.</p>	
AVAINSANAT	
Terrorismi, Terrorismintorjunta, Kansallinen etu, Venäjä, Pohjois-Kaukasia	

Venäjän näkemys terrorismin leviämisestä Dagestaniin ja Ingušetiaan

1	Johdanto.....	4
2	Tutkimusprosessi	5
2.1	TUTKIMUSONGELMA JA -MENETELMÄ	5
2.2	TUTKIMUSASETELMA.....	7
2.3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	7
2.4	LÄHDEKRITIIKKI	9
2.5	TUTKIELMAN TERMINOLOGISET HAASTEET	10
3	Tutkimusnäkökulma konfliktin taustoihin ja syihin	12
3.1	ULKOPOLIITTINEN KEHYS	12
3.2	POHJOIS-KAUKASIA	14
3.3	TERRORISMIN LEVIÄMINEN POHJOIS-KAUKASIAN TASAVALLOISSA	14
3.4	TERRORISMINTORJUNTA	19
3.5	TERRORISMIN LEVIÄMISEN SYITÄ JA VAIKUTUKSIA	21
3.6	YHTEENVETO.....	23
4	Terrorismi ja terrorismin torjunta venäläisissä lainvoimaisissa dokumenteissa 2000-luvulla.....	24
4.1	ULKO- JA TURVALLISUUSPOLIITTISET DOKUMENTIT	24
4.2	TERRORISMINTORJUNNAN LAINSÄÄDÄNTÖ.....	28
4.3	YHTEENVETO	31
5	Venäjän näkemys terrorismin leviämisestä Dagestaniin ja Ingušetiaan	31
5.1	VENÄJÄN SISÄMINISTERIÖ MVD	32
5.2	VENÄJÄN TURVALLISUUSPALVELU FSB	36
5.3	YHTEENVETO	38
6	Johtopäätökset.....	39
6.1	VENÄJÄN NÄKEMYKSEN SYNTEESI	39
6.2	ALUEELLINEN UHKA-ARVIO.....	41
7	Lähteet.....	43
7.1	KIRJALLISUUSLÄHTEET.....	43
7.2	TUTKIMUSRAPORTIT	44
7.3	LUENNOT JA SEMINAARIT	45
7.4	LEHDET.....	45
7.5	INTERNETLÄHTEET	45

Venäjän näkemys terrorismin leviämisestä Dagestaniin ja Ingušetiaan

1 Johdanto

Tilastot osoittavat synkkää nousujohteista kehitystä terrorismissa vuodesta 1999 eteenpäin, jolloin Venäjä lähti taistelemaan kansainvälistä terrorismia vastaan kerrostalopommitusten ja Dagestanin provokaation siivittäminä. Mediassakin 2000-luvulla huomiota saaneita iskuja ovat muun muassa Moskovan teatterikaappaus 2002, Moskovan rock-konsertin itsemurhapommitus 2003, lentokonekaappaukset 2004 ja Beslanin koulukaappaus 2004. Nämä tapaukset edustavat osaa Venäjän alueella toteutuneista korkean profiilin terrori-iskuista. Kuitenkin selkeä enemmistö 2000-luvun iskuista Venäjällä on tapahtunut Pohjois-Kaukasian tasavalloissa, kuten Dagestan, Tšetšenia ja Ingušetia. Näissä tasavalloissa terrorismi ilmenee viranomaisia ja turvallisuusorganisaatioita vastaan suunnattuna matalan intensiteetin sissisotana, mikä puolestaan edustaa selkeää muutosta käytetyissä taktiikoissa. Edellä kuvattu sissisota on muodostunut nykyiseksi trendiksi terrorismin puitteissa vuoden 2005 jälkeen. Herää kysymys, voidaanko tässä tapauksessa terrorismista puhua enää sen klassisessa merkityksessä ja millaisena terrorismin uhka nähdään nykyään Venäjällä.¹

Kansainvälisen terrorismin käsittely on ollut vahvasti mukana Venäjän ulko- ja sisäpoliittisessa argumentaatiossa vuodesta 1999 alkaen. Kansainvälisellä terrorismilla on tarkoitettu pääsääntöisesti Al-Qaidan pyrkimystä soluttautua Pohjois-Kaukasiaan ja toimia sieltä Venäjää vastaan. Kyseinen terrorismi on toiminut perusteena useille valtion sisäisille hallintorakenteen reformeille ja terrorismintorjunnan nimissä tehdyille valtiotason päätöksille. Kansainvälisen terrorismin osuudesta Pohjois-Kaukasian tilanteeseen ei ole täyttä selvyyttä. Selvää on kuitenkin, että ne jotka taistelevat venäläisiä vastaan kyseisellä alueella, ovat useimmiten Pohjois-Kaukasian muslimeita. Kysymys kuuluu, pyrkiikö Venäjä taistelemaan terroristeja vai terrorismin syitä vastaan.²

¹ Kassimeris and the Contributors (2007): *Playing Politics With Terrorism A User's Guide*. s. 220-221; Vuosien 2000–2006 välisenä aikana Venäjällä on haavoittunut 2821, kuollut 945 ja rekisteröity 284 terrorismiksi luettua tapausta. Nationmaster-internetsivusto. Venäjän terrorismitilastot vuosien 2000–2006 välillä.

² Idäntutkimus -internetsivusto (lehti 1/2005). Mikko Palonkorpi & Hanna Smith: *Venäjä terrorismin vastainen sota*. s. 15–24.

Venäjä on tehnyt laaja-alaista kehitystyötä terrorismintorjunnan puitteissa, mikä osaltaan kertoo myös jotain uhan määrästä ja laadusta. Venäjän tulkinnat terrorismista ovat usein eronneet huomattavasti ulkopuolisten tutkijoiden näkemyksistä. Terrorismiin liittyy valtiosta riippumatta usein ulko- tai sisäpoliittinen lataus, jolloin terrorismia tulkitaan valtion omista tarkoitusperistä.³

2 Tutkimusprosessi

Näissä alaluvuissa käsitellään kaikki asiakokonaisuudet, jotka ovat vaikuttaneet tutkielman rakenteeseen. Taustalla vaikuttavat tutkimusongelman asettelu, tieteenfilosofiset valinnat, tutkimusmenetelmien valinnat ja teoreettinen viitekehys.⁴

2.1 Tutkimusongelma ja -menetelmä

Tutkimuksessa käsitellään seuraava ongelmaa: *Venäjän näkemys terrorismin leviämisestä Dagestaniin ja Ingušetiaan*, jolloin on esitettävä seuraavanlaisia kysymyksiä:

- *Miksi Venäjän mielestä terrorismi on kasvanut Dagestanissa ja Ingušetiaassa, eli mikä aiheuttaa terrorismia kyseisillä alueilla?*
- *Miten Venäjä pyrkii vastaamaan terrorismin uhkaan, eli minkälaisilla keinoilla uskotaan voivan torjua terrorismia?*
- *Millaisena uhkana Venäjä näkee terrorismin alueellaan?*

Venäjän katsomia terrorismin syitä selvittämällä sekä Venäjän terrorismintorjuntaan käyttämiä keinoja kartoittamalla voidaan vastata kolmanteen kysymykseen Venäjän näkemyksestä terrorismin aiheuttamasta uhasta sen alueella. Ajallinen ja alueellinen kehys tutkimukseen syntyy esimerkiksi Dagestanista ja Ingušetiaasta 2000-luvulla. Toisaalta myös muita Pohjois-Kaukasian tasavaltoja koskevaa aineistoa käytetään hyväksi asiayhteys ja

³ Kassimeris and the Contributors (2007); *Playing Politics With Terrorism A User's Guide*. s. 220–221; Idäntutkimus-internet sivusto (lehti 1/2005): Mikko Palonkorpi & Hanna Smith; *Venäjä terrorismin vastainen sota*. s. 15–24.

⁴ Hirsijärvi, Remes, Sajavaara (2005): *Tutki ja kirjoita*. 11. painos. s. 114–115.

yleistettävyys huomioiden. Venäläinen näkemys muodostetaan valikoiduista ulko- ja turvallisuuspoliittisista dokumenteista, lainsäädännöstä sekä viranomaisten lausunnoista.

Lähdeanalyysin perusteella tilanteen voidaan yleistää kehittyneen nykyiseen suuntaansa vuodesta 2004 eteenpäin, mistä johtuen myös tutkimuksen ajallinen painopiste on ajanjaksolla 2004–2008. Tarkastelemalla sekä terrorismia että terrorismin torjuntaa, voidaan saada kattavampi kuva Venäjän näkemyksestä terrorismin uhkaan: vastareaktiot terrorismille heijastavat koettua terrorismin vakavuutta, määrää ja laatua. Venäjän näkökulmaan tutkimusongelmana haetaan edelleen kriittistä perspektiiviä tutkimusaineiston avulla.

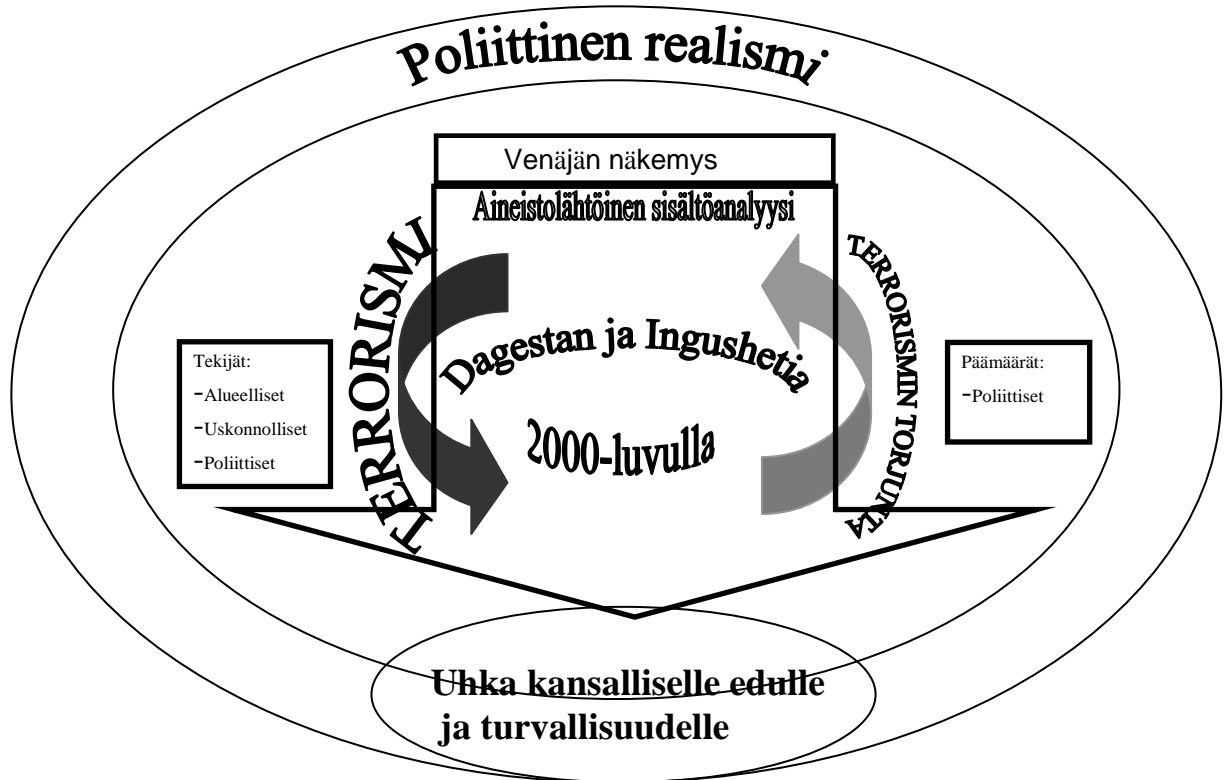
Edellä mainituin kriteerein tutkielman rakenne on seuraava. Tutkimus aloitetaan luomalla teoreettinen viitekehys, jonka avulla muodostetaan teoria ja ennakko-oletus siitä miten Venäjä tulkitsee terrorismia osana kansainvälistä järjestelmää ja toimii valtiona osana tätä järjestelmää. Seuraavaksi muodostetaan ajallinen ja alueellinen viitekehys tutkimuskirjallisuuden avulla sekä tutkitaan konfliktien syitä ja taustoja. Neljännessä ja viidennessä luvussa selvitetään ja tutkitaan venäläistä näkökulmaa terrorismiin ensin yleisesti osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja myöhemmin alueellisena ilmiönä Ingušetiaa ja Dagestania sekä Pohjois-Kaukasian tilannetta yleisesti esimerkkinä käyttäen. Kuudennessa luvussa muodostetaan synteesi Venäjän näkemyksestä terrorismiin yleisesti sekä Dagestanin ja Ingušetian tilannekehitykseen. Synteesisistä tehdään johtopäätöksiä tutkimuskirjallisuuden avulla.

Tutkimusmenetelmänä käytetään laadullisen tutkimuksen alle kuuluvaa aineistolähtöistä sisältöanalyysia. Käytännössä lähdemateriaalia kerätään ja luetaan tutkimustehtävän mukaisesti ja aineistosta kerätään muistiinpanoiksi tutkimustehtävään liittyviä sanoja, lauseita ja asiakokonaisuuksia, eli vastataan tutkimusongelmaan ja kysymyksiin. Lopuksi tutkielmasta pyritään karsimaan epäoleellinen pois. Kerätystä materiaalista pyritään tuomaan esille yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, joiden merkitystä arvioidaan johtopäätöksissä.⁵

---

⁵ Tuomi & Sarajärvi (2002): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. s. 105–115.

2.2 Tutkimusasetelma

2.3 Teoreettinen viitekehys

Taustalla tässä tutkielmassa vaikuttaa kansainvälisen politiikan teoria, poliittinen realismi, jonka pääsuuntaukset ovat klassinen realismi ja uusrealismi. Poliittinen realismi sisältää useita koulukuntia ja tulkintoja, kuitenkin tietyt poliittisen realismin teorian sisäiset lainalaisuudet ovat säilyneet universaaleina ja tehokkaina kansainvälisen järjestelmän toimijoiden, eli valtioiden toiminnan selittämisessä. Realismi on säilyttänyt asemansa tunnustetuimpana kansainvälisen politiikan teoriana kansainvälisessä järjestelmässä 1900-luvulla tapahtuneista muutoksista huolimatta.⁶

Poliittinen realismi identifioi valtion primääritoimijaksi kansainvälisessä järjestelmässä, joka puolestaan on muodostunut nykyiseen useiden vuosisatojen aikana. Valtio edustaa poliittisten organisaatioiden ylintä tasoa. Valtio omaa legitiimin vallan ja väkivallan käytön oikeuden suhteessa omiin kansalaisiinsa. Kansalaiset puolestaan odottavat valtion puolustavan heidän etujaan muita kansainvälisen järjestelmän toimijoita vastaan. Lisäksi

⁶ Baylis & Smith (2005): *The Globalization of World Politics, An introduction to international relations*. Third edition. s. 162, 177–178; Kolodziej (2005): *Security and International Relations*. s. 128

viime vuosisatojen aikana muokkautunut kansainvälinen laki tunnustaa valtion oikeuden suorittaa sisäisiä ja ulkoisia turvallisuustoimia.⁷

Valtioiden toimintaa katsotaan ohjaavan voimapolitiikan, jonka ensisijainen ja vaikuttavin muoto on sotilaallinen voima. Valtio siis arvioi omaa voimaansa suhteessa muiden valtioiden voimaan. Valtiot pyrkivät jatkuvasti kasvattamaan omaa valtaansa ja ajamaan omia intressejään. Käytetyt toimenpiteet riippuvat lopulta hyödyn ja haitan arvioinnista suhteessa valtioiden välillä vallitsevaan voimatasapainoon. Kansainvälistä järjestelmää luonnehditaan anarkistiseksi, koska valtiot ajavat omia intressejään muista valtioista välittämättä, ellei sitten yhteistoiminta tai liittoutuminen palvele osapuolten intressejä. Tämän seurauksena kansainväliset sopimukset ja liittoutumat kestävät vain niin kauan kun ne ajavat valtioiden yhteisiä intressejä pitäen voimatasapainon mahdollisimman edullisena osapuolten kannalta katsottuna.⁸

Realismi ei ota kantaa valtioiden sisäpolitiikkaan, vaan oletusarvo on, että kansalaisyhteiskunta on muodostettu ja sisäinen turvallisuus on kunnossa. Jotta valtio voitaisiin lukea kansainvälisen järjestelmän toimijaksi, on valtion oltava muodostanut riittävän vahvat valtarakenteet sisäpolitiikassaan. Realismi ei näe terroristijärjestöjä ja muita ei-valtiollisia toimijoita merkittävinä valtioiden turvallisuuspolitiikkaa ohjaavina voimina, vaan valtiot aina ensisijaisesti valmistautuvat muiden valtioiden luomaa, viime kädessä sotilaallista uhkaa vastaan. Täten valtioiden julkilausuma terrorismin vastainen sota⁹ tai sotilaallisen voiman käyttö terrorismin vastaisen taistelun nimissä ei aina kerro koko totuutta valtion näkemyksestä terrorismiin.¹⁰ Venäjä näkee sotilaallisen voiman tärkeänä osana valtion statusta ja painoarvoa, jolloin se toimii ulkopolitiikan neuvotteluvalltina muiden valtioiden luomaa uhkaa vastaan¹¹.

⁷ Kolodziej (2005): *Security and International Relations*. s. 128–129.

⁸ Kolodziej (2005): *Security and International Relations*. s. 130–131.

⁹ 9/11 johdosta valtiot eivät suinkaan olettaneet kansainvälisen järjestelmän lainalaisuuksien muuttuneen siten, että siihen olisi tullut uusi toimija; ei-valtiolliset terroristijärjestöt. Terrorismin vastainen koalitio kohdisti toimensa terrorismia synnyttäviksi ja varjeleviksi identifioituja valtioita vastaan, kuten Irak ja Afganistan. Todellinen uhka muodostuisi siis kyseisistä valtioista. Baylis & Smith (2005): *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*: Third edition. s. 178–179.

¹⁰ Valtiot ovat valmiita kasvattamaan omaa valtaansa, vaikka se lisäisi turvallisuusriskejä, kuten terrorismia. Realismi toimiikin valtioiden todellisia intressejä selittävänä teoriana. Esimerkiksi USA:n terrorismin vastainen sota nähdään realistien silmin retoriikkana todellisten pyrkimysten, kuten taloudellisten ja sotilaallisen vaikutusvallan kasvattaminen Lähi-idässä, peitteenä. Baylis & Smith (2005): *The Globalization of World Politics. An Introduction to International Relations*: Third edition. s. 174–178; Kolodziej (2005): *Security and International Relations*. s. 133–134; Visuri (1997): *Turvallisuuspolitiikka ja Strategia*. s. 213.

¹¹ Mäkelä (16.11.2006): Venäjä luento Maanpuolustuskorkeakoululla; Strategian asiantietoa julkaisusarja3 (2000); *Venäjän Federaation Sotilasdoktriini*. s. 2-3; Presidentti Putinin hallinto heijastelee hänen ajatteluaan ja maailmankuvaansa: vallassa ovat ihmiset, joihin hän luottaa eniten. Vallan keskiö rakentuu niin kutsutuista voimaministeriöistä ja hallinnonaloista sekä niiden edustajista, kuten Medvedev, Ivanov ja Patrušev (silovikit),

Tutkimalla Venäjän näkemystä terrorismiin, ei tutkimuksessa oleteta löydettävän yksiselitteistä vastausta terrorismin sijoittumisesta Venäjän turvallisuusympäristöön. Venäjän näkemys terrorismin uhkaan sekä sen toimet erityisesti Dagestanin ja Ingušetian alueella heijastavat Venäjän sotilaallisia ja taloudellisia intressejä Pohjois-Kaukasian alueella. Poliittinen realismi tarjoaa selitysmallin Venäjän suhtautumisesta terrorismiin ilmiönä ja konkreettisesti Pohjois-Kaukasian alueella. Poliittinen realismi tarjoaakin ymmärryksen ja ennako-oletuksen tutkimusongelmaan nähden Venäjästä suurvaltastatustaan kasvattamaan pyrkivänä valtiona. Koska kyseessä on ensisijaisesti strategian tutkimus, politiikan teoria toimii tässä tutkielmassa taustalla¹². Tutkimusaiheen tekee ajankohtaiseksi 2000-luvulla lisääntynyt terrorismi ja terrorismintorjunnan saama huomio turvallisuuskeskustelussa.

Strategia liittyy poliittiseen realismiin tarjoamalla opin ja käytännön toimintalinjan valtion turvallisuuspäämäärien toteuttamiseksi, jolloin strategiaan sisältyy ensisijassa poliittisia, sotilaallisia ja taloudellisia toimia. Strategian tutkimuksessa on tärkeä tuntee käsiteltävän aiheen lähihistoriaa, josta syntyy kokemusperäistä tietoa ja tapahtumaketjujen jatkuvuudesta.¹³

2.4 Lähdekritiikki

Kielitaidon asettamista rajoituksista johtuen tutkija on sidottu käyttämään suomen- ja englanninkielisiä käännöksiä venäjänkielisistä alkuperäislähteistä. Tämä asettaa haasteita käytettävissä olevan lähdemateriaalin laadun ja määrän osalta. Kielellisten vivahteiden lisäksi suorat käännökset voivat sisältää tulkintaeroja, jotka vaikuttavat oleellisesti terrorismiin liitettyjen käsitteiden tulkintaan. Lisäksi tutkielman tekemiseen käytettävissä oleva aika asettaa omat rajoituksensa lähdemateriaalin käytölle.

Tutkimusaineistona ovat kirjallisuus ja internet. Lähdemateriaali koostuu kahdesta erillisestä kokonaisuudesta. Ensimmäinen on kirjallisuuden ja internetlähteiden tutkimusaineisto, jonka avulla pyritään objektiivisesti käsittelemään tapahtumia, niiden syitä ja vaikutuksia. Toinen selkeä kokonaisuus muodostuu internetistä hankituista, venäläistä näkökulmaa selvittävistä dokumenteista, julkaisuista ja lausunnoista. Toisin sanoen tutkimuskirjallisuuden ja -aineiston

---

joilla on usein käytössään aseellisia joukkoja. Luukkanen (2008): *Projekti Putin Uuden Venäjän Historiaa 1996–2008*. s. 74–75.

¹² Visuri (1997): *Turvallisuuspolitiikka ja Strategia*. s. 213.

¹³ Visuri (1997): *Turvallisuuspolitiikka ja Strategia*. s. 12.

avulla pyritään rakentamaan kriittinen perspektiivi venäläiseen näkökulmaan. Lähdeaineiston rajoituksista johtuen venäläinen näkemys jää suppeaksi.

2.5 Tutkielman terminologiset haasteet

Nationalismi, islamismi, separatismi vai jotain muuta? Ennen kuin voi edetä pidemmälle aiheen taustojen osalta, on tarpeellista selventää tässä tutkielmassa käytettyjä käsitteitä. Tarkoitus ei ole niinkään tehdä teoreettista määrittelyä terrorismin ja siihen usein liitettyjen käsitteiden suhteen, vaan tuoda esille se, miten nämä käsitteet mielletään tässä tutkimuksessa tutkimuskirjallisuuden kautta sekä eri asiayhteyksissä käytettynä.

Nationalismi tai kansallismielisyys muodostuu ihmisistä, jotka mieltävät itsensä osaksi valtiota tai yhtenäisenä kansana, jolla kuuluisi olla valtio. Nationalismi ei ole selkeä ideologia, vaan saattaa sisältää osia eri ideologioista, kuten konservatismi, liberalismi ja sosialismi. ”Olennaista on nationalismin ankkuroituminen kuviteltuun ’kansaan’ tai ’kansakuntaan’ ja sen identiteettiin. Se saattaa hyödyntää – ja useimmissa tapauksissa on hyödyntänytkin – uskontoa, joka voidaan konstruoida osaksi kansallista identiteettiä”¹⁴.

Separatismi on historiallisesti tarkasteltuna ilmennyt nationalismin poliittisena ulottuvuutena, joka on ollut joko väkivaltaista, väkivallatonta tai molempia yhtäaikaaisesti. Separatismi ei ole synonyymi kaaokselle, anarkialle tai terrorismille, vaan se on ensisijaisesti pyrkimystä vapauttaa tietty kansallisesti määritelty ja alueellisesti rajattu kokonaisuus itsenäiseksi valtioksi vieraana koetun vallan alaisuudesta.¹⁵

Islam ja islamismi¹⁶ ovat käsitteinä tärkeitä, koska Pohjois-Kaukasian kansat kuuluvat pääsääntöisesti johonkin islamin suuntaukseen. Lisäksi islamismilla on ollut suuri rooli 2000-luvulla tapahtuneissa, terrorismiksi luokitelluissa, iskuissa Pohjois-Kaukasian alueella.¹⁷ Islamismin integroituminen separatismiin sekä terroristin itsensä ja tämän edustaman järjestön väliset mahdolliset ideologiset erot¹⁸ tekevät tapahtumien syvällisemmästä kartoittamisesta

¹⁴ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 27.

¹⁵ Katso edellinen.

¹⁶ ”Islamismilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa politiikan islamisoimista ja islamin politisoimista sellaisen poliittisen näkökulman kautta, joka viimekädessä pyrkii johtamaan valtion ja hallinnon säännöt islamin uskonnollisista opeista.” Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 39.

¹⁷ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 18–30.

¹⁸ ”Tällainen terrorismi, jolla on konkreettinen ja henkilökohtainen (läheisten menetykseen) perustuva syy, on yhteiskuntamoraalisilta seurauksiltaan vaarallisempaa Venäjälle kuin helposti äärimmäisenä ja vieraana koettu radikaali jihadismi.” Lisäksi terroristiorganisaatiot ovat joskus rekrytoineet väkivalloin esim. naisia pakottaen

vaikeaa. Lisäksi terrorismiksi tai separatismiksi luokiteltujen tapahtumien määrä ja laadullinen kirjo on pelkästään jo 2000-luvulla kasvanut niin suureksi, että jokaisen iskun sekä taustalla vaikuttaneen organisaation ja niiden ideologian kartoittaminen ei tässä tutkielmassa ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Lisäksi on otettava huomioon, ettei tilastoja ja toteutuneita iskuja tulkittaessa voida aina sulkea pois tavanomaista rikollisuuttakaan.

Terrorismi¹⁹ on yksi monimutkaisimmista ja poliittisesti latautuneimmista käsitteistä²⁰. Terrorismia määritellään ja luonnehditaan usein valtion tai järjestön omien tarkoitusprien pohjalta, jolloin toisen terroristista tulee toisen vapaustaistelija. Tämä tekee ongelmalliseksi käsitteiden käyttämisen tutkimuksessa. Terrorismin käsitteeseen liittyvät tulkintaerot korostuvat varsinkin venäläisten virallisten lähteiden ja länsimaalaisen tutkimuskirjallisuuden välillä.

Klassisimmillaan terrorismia on luonnehdittu poliittisista päämääristä kumpuavaksi suunnattomaksi väkivallaksi, joka kohdistuu siviiliväestöä tai symbolisia kohteita vastaan ja jolla pyritään saamaan aikaan muutosta vallitsevaan poliittiseen tilanteeseen. Toivottu reaktio kohdeyleisössä on yleensä pelko ja laaja-alainen huomio poliittista vääryyttä kohtaan, jonka johdosta toiminnan kohde muuttuisi haluttuun suuntaan tai provosoituisi omalta osaltaan ei-toivottuun reaktioon.²¹

Pohjois-Kaukasian nykyistä tilannekehitystä tarkasteltaessa ei terrorismi käsitteenä kuitenkaan tarjoa tyhjentävää määritelmää kuvaamaan toimijoita ja tekoja. Niitä

---

heidät suorittamaan iskuja, jolloin kyseisen organisaation ideologiaa ei voida yleistää toimijan omaksi. Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 182,190.

¹⁹ Suomessa terrorismi määritellään rikoslaisissa 34a seuraavasti:

”Rikoksentehtävällä on *terroristinen tarkoitus*, jos hänen tarkoituksenaan on:

- 1) aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa;
- 2) pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen taikka kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai tekemättä jättämään jotakin;
- 3) oikeudettomasti kumota jonkin valtion valtiosääntö tai muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion oikeusjärjestystä taikka aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille; tai
- 4) aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai sellaisen järjestön muille perusrakenteille.

Terroristiryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 1 §:ssä tarkoitettuja rikoksia” FINLEX-internetsivusto. *Suomen lainsäädäntö, rikoslaki 34a*.

²⁰ YK ei ole vielä kukaan onnistunut luomaan määritelmää terrorismista, vaikka 9/11 jälkimainingeissa koottiin vastaterrorismin komitea (UN Counter-terrorism committee). Kyseisen komitean työtä on ollut vaikea ottaa vakavasti sen keskustellessa asiasta, jota se ei pysty määrittelemään. Global Governance Watch-internetsivusto. (Wednesday, September 24, 2008): *UN to Discuss Terrorism without Definition of Terrorism*.

²¹ Baylis, Wirtz, Gray & Cohen (2007): *Strategy in the Contemporary World*. Second edition. s. 163–173; Puistola, Herrala (2006): *Terrorismi Euroopassa*. s. 13.

tarkoitettaessa on yleisimmin käytetty englanninkielisiä käsitteitä 'insurgency' sekä 'insurgent' (kapina, kapinallisuus ja kapinallinen), joilla kuvataan aseellisten ryhmittymien taistelua sissisodan keinoin valtion aseellisia joukkoja vastaan. Kuitenkin on muistettava, että todellisuus ja erikseen tutkimuksia varten tehdyt määritelmät kohtaavat toisensa harvoin onnistuneesti.²²

Terrorismi ja kapinallisuus käsitteinä edustavat harkitsemattomasti käytettyinä sitä jatkumoa, jossa ideologisten taustasyiden heikko ymmärrys ja poliittisesti motivoituneet tulkinnat yleensä yhdistyvät.

3 Tutkimusnäkökulma konfliktin taustoihin ja syihin

Tässä pääluvussa tutkitaan kirjallisuuden avulla terrorismia Pohjois-Kaukasiassa. Tutkimusrajauksen vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista ottaa huomioon kaikkia kansainvälisessä järjestelmässä vaikuttavia tekijöitä tutkittaessa Venäjän näkemystä nykyiseen kehitykseen Pohjois-Kaukasiassa. Tärkeää on kuitenkin tunnustaa kansainvälisen järjestelmän vaikutus venäläisen näkökulman muodostumiseen, oli kyseessä sitten kriittinen argumentaatio, poliittinen retoriikka tai propaganda.

3.1 Ulkopoliittinen kehys

Globaalin kansainvälisen terrorismin vastaisen taistelun on katsottu vaikuttaneen legitimoivana tekijänä Venäjän 2000-luvun operaatioille Pohjois-Kaukasiassa. Suhteet eurooppalaisiin kansainvälisiin järjestöihin ovat osaltaan rajoittaneet, mutta myös antaneet suuntaa käytettävälle argumentaatiolle ja toimille Pohjois-Kaukasiassa. Venäjän noin 20 %:n muslimivähemmistö ja Pohjois-Kaukasian muslimipohjainen väestörakenne ovat asettaneet haasteita Venäjän ja islamilaisen maailman välisille suhteille. Venäjän on kuitenkin onnistunut jopa lähentää suhteitaan islamilaisiin maihin todetessaan taistelevansa terrorismia, ei niinkään islamin uskoa, vastaan. Venäjän ja Georgian välinen raja etelässä ja siihen liittyneet epäselvyydet ovat 1990-luvun alun jälkeen muodostuneet ongelmaksi näiden kahden maan kehityksessä Neuvostoliiton ajoista eri suuntiin. Naton ja Yhdysvaltojen vaikutuksen

---

²² Katso edellinen.

laajentuminen Etelä-Kaukasiaan Venäjän omaksi etupiirikseen katsomalle alueelle on lisännyt maan terrorismiin liittyvää argumentaatiota.²³

Venäjä on syyttänyt Georgiaa terroristien päästämisestä Pohjois-Kaukasian alueelle ja uhannut ennaltaehkäisevillä iskuilla kansainvälisen terrorismin uhkaan vedoten. Ennaltaehkäisevien iskujen argumentaation, jota Venäjä on käyttänyt korkean profiilin terrori-iskujen jälkimainingeissa, katsotaan olevan seurausta Venäjän tarpeesta säilyttää uskottavuutensa suurvaltana kansainvälisessä järjestelmässä. Terrorismin vastaisen sodan varjolla on ollut helppo tiivistää turvallisuusyhteistyötä IVY-alueella erityisesti Kollektiivisen turvallisuusorganisaation (Collective Security Treaty Organization, CSTO) puitteissa. Terrorismin vastaisen sodan katsotaan olleen hyödyksi Venäjän ulkosuhteille aluksi Yhdysvaltojen ja Venäjän välisissä suhteissa ja myöhemmin myös suhteessa EU:iin ja YK:iin.²⁴

Terrori-iskut New Yorkin kaksoistorneihin vuoden 2001 syyskuussa vaikuttivat laajasti turvallisuusuhkien uudelleen arviointiin kansainvälisessä järjestelmässä. Tapahtuma lähensi Venäjän ja Yhdysvaltojen välistä ulkopoliittikkaa ja tarjosi samalla vastakaikua läntiseltä maailmalta Venäjän jo pari vuotta aikaisemmin Tšetšeniassa aloittamalle terrorismin vastaiselle operaatiolle. Onkin sanottu, että muu maailma ei vuonna 2001 liittynyt Yhdysvaltojen aloittamaan kansainvälisen terrorismin vastaiseen koalitioon vaan Venäjän jo monta vuotta aikaisemmin aloittamaan taisteluun kansainvälistä terrorismia vastaan.

Kansainvälisen terrorismin on katsottu legitimoineen Venäjän terrorismin vastaisen operaation Tšetšeniassa. Operaatiota on kuvattu Venäjän onnistuneeksi koetinkiveksi kansainvälisen politiikan areenalla, jonka vastustuksesta huolimatta Venäjä on pystynyt jatkamaan toimiaan ja säilyttämään vahvistuvan asemansa varteenotettavana valtiona kansainvälisessä järjestelmässä. Tärkeimpänä syynä Venäjän terrorismin vastaiselle operaatiolle Tšetšeniassa on katsottu olevan Pohjois-Kaukasian sotilaallinen ja taloudellinen merkitys.²⁵

²³ Smith (2005): *Russia and its Foreign Policy*. s. 93–109; Kukkola (2008): Pro Gradu. s. 56–61, 66–67.

²⁴ Smith (2005): *Russia and its Foreign Policy*. s. 93–109; Putinin ja Medvedevin yhteisen hallinnon julkilausumiin tavoitteisiin Kaukasian alueella kuuluvat ainakin: poistaa energiasektorin kilpailijoita, kuten Nato, USA ja muut sekä ehkäistä Kaukasian käyttäminen kulkuväylänä huumeille ja terrorismille, joiden negatiiviset vaikutukset ilmenevät Pohjois-Kaukasiassa. John Hopkins University. Central Asia-Caucasus Institute-internetsivusto. By Martin C. Spechler and Dina R. Spechler (10/29/2008 issue of the CACI Analyst): *Is Russia Winning In Central Asia?*; Idäntutkimus-internet sivusto (lehti 1/2005). Mikko Palonkorpi & Hanna Smith; *Venäjä terrorismin vastainen sota*. s. 15–24.

²⁵ Katso edellinen.

3.2 Pohjois-Kaukasiala

Pohjois-Kaukasiala liittää Venäjään niin sanottu Etu-Kaukasiala, johon kuuluvat lähinnä venäläisten asuttamat Stavropolin ja Krasnodarskin aluepiirit sekä Rostovin alue. Niiden eteläpuolelta alkaa vuoristoinen Suur-Kaukasiala, joka on pääasiassa Kaukasiala islamilaisten vuoristokansojen asuttamaa. Pohjois-Kaukasiala tasavalloiksi luetaan Dagestan, Tšetšenia, Ingušetia, Pohjois-Ossetia, Kabardi-Balkaria, Karatsai-Tserkessia ja Adygeia, jotka muodostavat yhtenäisen alueen Kaspianmereltä Mustallemerelle. Venäjän kannalta vuoristokansoista merkittävimpiä ovat olleet inguušit ja tšetšeenit. Niiden geopoliittinen asema on tärkeä, koska ne pitävät hallussaan Kaukasiala tärkeimpiä vuoristosolia, joista on vuosisatojen ajan käyty kauppaa etelän ja pohjoisen sekä idän ja lännen välillä. Kansojen sotilaallisuuden katsotaan olevan perua juuri kaupankäyntiin liittyneestä välittäjän asemasta, koska kuljetusreittien hallinta on vaatinut sotilaallista taitoa ja voimaa.²⁶

Venäjän kannalta Tšetšenian molempien sotien syyt ovat olleet perimmiltään geopoliittiset. Neuvostoliiton hajoamisen myötä Venäjä menetti Kaukasiala ja Keski-Aasian öljy- ja kaasulähteet, mutta sille jäivät kaikki kuljetusreitit ja öljynvientisatamat, joiden avulla se kykeni säätelemään öljyn ja kaasun tuotantoa ja vientiä. Kaukasiala liikenteen sekä öljy- ja kaasulähteiden joutuminen kapinallisten tšetšeenien käsiin katsottiin Venäjällä vaaralliseksi kehitykseksi. Jeltsinin solmittua Hjasavjurtin rauhansopimuksen 12.5.1997, Venäjä tavallaan tunnusti Tšetšenian itsenäisyyden. Venäjän kannalta rauhansopimuksen vaikutukset osoittautuivat kuitenkin kielteisiksi, sillä Azerbaidžanin ja Georgia tulkitsivat sopimuksen osoittaneen Venäjän heikkoutta ja alkoivat suunnata politiikkaansa kohti länttä.²⁷

3.3 Terrorismin leviäminen Pohjois-Kaukasiala tasavalloissa

Tšetšenian muslimiväestö on edustanut maltillista suufilaista²⁸ islamia jo vuosisatojen ajan, eikä siinä ole ollut radikaalin poliittisen islamismien merkkejä ennen kuin vasta 1990-luvun lopulla Šamil Basajevin ja muiden²⁹ radikaalien islamistien (jihadistien³⁰) tuomana. 2000-

²⁶ Juntunen (2003): *Itään Vai Länteen? Venäjän Vaihtoehdot*. s. 174–175; Pohjois-Kaukasiala tasavallat. Wikipedia, The Free Encyclopedia -internetsivusto. Vastaus hakusanoilla: *North-Caucasus*; Radio Free Europe Radio Liberty. Pohjois-Kaukasiala-internetsivusto.

²⁷ Juntunen (2003): *Itään Vai Länteen? Venäjän Vaihtoehdot*. s. 174–175.

²⁸ ”Suufilaisuutta on tavallisesti pidetty kaikkein suvaitsevimpänä ja maltillisimpänä islamin kokonaisuuksista. Se siis ei ole radikaalin islamin alaan kuuluva”: Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 42

²⁹ Šamil Basajev, Aslan Ismailov, Aslanbek Abdulhadzijej, Ruslan Gelajev, Zelimhan Jandarbijev ja Movladi Udugov edustivat Tšetšenian toisen sodan ylimmän tason radikaaleja islamistisia kenttäkomentajia. Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s.168–173; Hahn (2007): *Russia’s Islamic Threat*. s. 31–32.

luvun alussa ja korkean profiilin iskujen myötä islamistien ideologian medianäkyvyys on ylittänyt huomattavasti Tšetšenian kansallismielisten itsenäisyysliikkeiden toiminnan. Tšetšenian osuus konfliktin laajenemiseen Dagestaniin ja Ingušetiaan on merkittävä, koska kyseiset tasavallat muodostavat yhtenäisen alueen, jossa ääriliikkeiden leviäminen on ollut suhteellisen helppoa. Konfliktin leviämisen Pohjois-Kaukasiaan sekä alueen vastarintaryhmittymien nykyisten johtosuhteiden, katsotaan syntyneen vastareaktiona Venäjän operaatioille Tšetšeniassa.³¹

Tšetšenian ensimmäisen ja toisen sodan alun vastarintaliikkeet olivat ideologialtaan pääsääntöisesti uskonnosta riippumatta kansallismielisiä. Ne identifioivat itsenäispyrkimyksensä muihin Neuvostoliitosta 1990-luvun alussa rauhanomaisesti irtautuneisiin valtioihin ja toivoivat lännen tukea itsenäisyyspyrkimyksissään.³²

2000-luvulla katsotaan nationalistien ja islamistien kesken esiintyneen selkeää valtataistelua heidän kamppaillessaan Venäjän miehittäjävaltaa vastaan. Islamismin integroitumisesta kansallismielisiin vastarintaliikkeisiin ei ole täyttä selvyyttä. Tšetšenian entistä laillista presidenttiä Aslan Mashadovia on pidetty kansallismielisen vastarintaliikkeen suurimpana puolustajana, mutta myös islamististen ääriliikkeiden todellisena johtajana ohi Šamil Basajevin ja muiden islamististen kenttäkomentajien. Tämä kertoo ristiriitaisuuksista eri lähteiden välillä. Samanlaisia näkemyseroja on myös havaittavissa Šamil Basajevin radikalisoitumisen asteesta^{33, 34}.

³⁰ Modernit radikaalit islamistit ovat tulkinneet jihadin sotilaalliseksi taisteluksi islamin ulkopuolisia uhkia, kuten muslimimaata miehittävää valtiota, vastaan: Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 62.

³¹ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 162–163, 169.

³² Katso edellinen. s. 162.

³³ Voi olla, ettei Šamil Basajev ollut ”muslimifanaatikko”, vaan teki tietoisin valinnan yhtyä rintamaan, jolla oli parempi rahoitus ja kyky toimia Venäjää vastaan. The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 10 Issue: 10. By: Mikhail Roshchin (March 13, 2009): *Caucasus Emirate: Virtual Myth or Reality?*

³⁴ Vuoteen 2004 mennessä Mashadov oli sietänyt, ellei jopa käyttänyt Basajevia useisiin terroristioperaatioihin. On esitetty, että vuodesta 2004 eteenpäin Mashadov alkoi kääntyä yhä enemmän ääri-islamistien strategian suuntaan, eli taistelukentän laajentamiseen yli Tšetšenian rajojen. Vaikkakin Mashadov edusti enemmän maltillista, suufi-nationalistista suuntaa, on hänen silti katsottu toimineen vahvassa yhteistyössä Basajevin kanssa. Vuoden 2005 helmikuussa Mashadov peräänkuulutti koko vastarinnan laajuista tulitaukoa kuukaudeksi. Šamil Basajev antoi oman määräyksensä, peräänkuuluttaen vain kahden viikon mittaista taukoa. Tulitauko kesti kuitenkin koko kuukauden, mikä viittaa Mashadovin nauttineen koko vastarinnan luottamusta ja hänellä oli käskyvaltaa islamisteista nationalisteihin. Kyseistä tapausta on pidetty valtataisteluna nationalismien ja islamismin kesken, mutta myös ennen kaikkea Mashadovin ja Basajevin välillä. Hahn (2007): *Russia's Islamic Threat*. s. 43–44; Vrt. myös: Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 181; Valitettavasti Aslan Mashadov ei pystynyt estämään vallan luisumista Tšetšeniassa niin kutsuttujen kenttäkomentajien, kuten Arbi Barajev, Ruslan Haihorojev, terroristit Salman Radujev, Šamil Basajev sekä jordonialainen ”islamistifanaatikko” Hattab (jota moni on pitänyt Osama Bin Ladenin liittolaisena) käsiin. Smith (2005): *Russia and its Foreign Policy*. s. 94; Katso myös. Venäjän syytetään tehneen kaikkensa mustamaalatakseen Mashadovin liittämällä hänet korkean profiilin terroritekoihin. Suomen Sotilas. (6/2005): *Vuosi Beslanista*. s. 24–29.

Dagestan on kielellisesti hyvin monimuotoinen, vaikka sen kaikki yli 30 etnistä ryhmää jakavat saman kaukasialaisen kulttuurin. Vuoteen 2006 mennessä varsinaista Dagestanin itsenäisyysliikettä ei ollut muodostunut, ainakaan merkittävänä voimana. Toisin kuin Tšetšeniassa suufilainen islam rajoittuu Dagestanissa enimmäkseen pienehköön koulutetun väestön piiriin, kun taas maaseudulla vallitsevana on islamilainen konservatiivisuus³⁵. Radikaalimpaa ja puritaanisempaa islamia kannattavia wahhabilaisia, jotka näkevät suufilaisuuden harhaoppina³⁶, on vain 2–3 % väestöstä. Dagestaniin uuden tyyppin jihadismi on ilmaantunut vasta 2000-luvun puolella.³⁷

Vuodesta 1996 alkaen Saudi-Arabiasta johdettu ja rahoitettu wahhabittien lahkko on toiminut aktiivisesti Dagestanin vuoristoalueilla. Aluksi lahkolaiset olivat uskonnon ja arabialaisen kulttuurin opettajia, mutta pian he ilmoittivat tavoitteekseen pyhän sodan (jihad) venäläisiä joukkoja ja paikallishallintoa vastaan. Dagestanista puritaaninen islamismi levisi Tšetšenian itäosaan Urus-Martaniin, Gudermesiin ja Šaliin. Näillä alueilla tarkoituksena oli alkaa toteuttaa islamilaista lakia ja hallintoa sekä yhdistää Tšetšenia ja Dagestan yhtenäiseksi muslimivaltioksi.³⁸

2000-luvulla Dagestan on muotoutunut suhteellisen stabiilista poliittisesta järjestelmästä jatkuvan matalan intensiteetin sissisodan näyttämöksi. Suurin lisäys iskuissa nähtiin vuonna 2005, jolloin niitä tapahtui noin joka kolmas päivä ja ne kohdistuivat pääsääntöisesti ylimpiä viranomaisia ja Venäjän turvallisuusorganisaatioita vastaan.³⁹

Dagestanissa on toteutunut vuosien 2004 ja 2007 välisenä aikana useita islamistien iskuja paikallisia poliisiviranomaisia vastaan. Iskut toteutettiin yleensä Dagestanin keskellä sijaitsevien kolmen suurimman kaupungin Mahatškala, Bujnakaksk ja Hasavjurt alueilla. Vuodesta 2007 lähtien toiminta on laajentunut pienempiin kyliin ja vuoristoalueille etelä-Dagestaniin. Tällä hetkellä Dagestanin voidaan sanoa olevan militanttien islamistien ja

³⁵ ”Radikalismien vastakohta on konservatiivisuus, joka puolestaan pyrkii vallitsevan järjestelmän säilyttämiseen ja vallitsevien arvojen korostamiseen tai aikaisemmin vallinneen palauttamiseen.”: Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 38.

³⁶ ”Wahhabilaisuus on Saudi-Arabiassa valtaan noussut ja Saudi-Arabian perustamisajatukseen ja valtioideaan kiinteästi kuuluva puritaaninen sunnalaisuuden suuntaus.” Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 44

³⁷ Juntunen (2003): *Itään Vai Länteen? Venäjän Vaihtoehdot*. s. 178–179

³⁸ Juntunen (2003): *Itään Vai Länteen? Venäjän Vaihtoehdot*. s. 178–179; Hyvin monet seikat, mukaan lukien Hattabin dagestanilainen perhe-elämä, viittaavat siihen, että radikaali islamismi ja arabien vaikutus juurtuivat ensin Dagestaniin ja levisivät sieltä Tšetšeniaan. Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 176.

³⁹ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 162–167, 174–175, 213; Hahn (2007): *Russia's Islamic Threat*. s. 117–118, 125–126.

Venäjän turvallisuuspalveluiden sekä paikallisten poliisiyksiköiden välinen sota-äyttämö, jossa on raportoitu olevan kapinallissoluja ympäri Dagestania.⁴⁰

Tšetšenien sukulaiskansa inguušit edustavat pääsääntöisesti naapurimaansa lailla suufilaista maltillista islamin suuntaa, eikä radikalisoitumisen taustalla ole katsottu olevan vahvaa islamistista ulottuvuutta kuten Dagestanissa. Vastarinnan leviämisen Ingušetiaan katsotaan olevan suoraan yhteydessä Tšetšenian vastarintaliikkeisiin, jotka levittäytyivät naapuritasavallansa alueelle Tšetšenian sodan alettua. Ingušetiaista tuli hyvin pian osa Tšetšenian sota-äyttämöä Venäjän ulottaessa terrorismin vastaisen operaationsa sinne. Ingušetian radikalisoitumisen katsotaan johtuvan juuri Putinin hallinnon päätöksestä syrjäyttää arvostettu presidentti Auševi ja aloittaa väestön terrorisointi, jota on edelleen perusteltu terrorismin vastaisen operaation varjolla.⁴¹

Militantin vastarinnan nousu alkoi Ingušetiaassa vuonna 2002. Eri arvioiden mukaan 300–1000 sissin joukko iski yhtäaikaaisesti kolmeen kohteeseen tasavallan suurimmassa kaupungissa Nazranissa maanantaiyönä 21.6.2004. Taisteluissa surmattiin yli sata ihmistä, joista suurin osa oli Ingušetian poliisivoimien, turvallisuuspalvelun ja syytäjän viraston miehiä. Surmattujen joukossa oli myös Ingušetian sisäministeri, varapoliisipäällikkö sekä Nazranin piirikunnan ja kaupungin syytäjät. Sissien tappiot olivat hyvin vähäiset. Moni asia viittasi iskun taustalla olleen hyvin organisoitunut ja kurinalainen inguušien vastarintaliike, jota tukemaan oli tullut noin prikaatin verran tšetšeenitaistelijoita.⁴²

Ingušetiaassa on vuosien 2006 ja 2008 välillä toteutettu tasaiseen tahtiin iskuja paikallishallintoa ja turvallisuusorganisaatioita vastaan. Venäjä on kuitenkin useaan otteeseen kommentoinut tilannetta normaaliksi. Siitä, mitä vastarinnan ja Venäjän turvallisuusorganisaatioiden välillä todella tapahtuu, on olemassa varsin vähän tietoa Tšetšeniaan ja Dagestaniin verrattuna.⁴³

---

⁴⁰ The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 7. By: Andrei Smirnov (February 21, 2008): *Dagestan's Expanding Insurgency*.

⁴¹ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 186–187; The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 38. By: Fatima Tlisova (October 4, 2007): *Understanding the Roots of the Conflict in Ingushetia*.

⁴² Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 185–187, 211–212; Katso myös. Hahn (2007): *Russia's Islamic Threat*. s. 24–25.

⁴³ The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 16. By: Mairbek Vatchagaev (April 24, 2008): *This Odd Place Called Ingushetia*; The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 41. By: Mairbek Vatchagaev (October 31, 2008): *Violence in Ingushetia Continues to Intensify*.

Venäläinen kansantieteilijä Sergei Arutiunov on varoittanut, että erilaiset radikalismien muodot (nationalismi, islamismi, separatismi) leviävät Tšetšenian ja Ingušetian lisäksi myös muun muassa Dagestaniin, jossa tyytymättömyys korruptoituneeseen venäläisvaltaan ja paikallishallitsijoihin yhdistyy neuvostoajalla väestön pakkosiirtoihin luotuihin etnisiin aluekiistoihin.⁴⁴ Vuosi 2008 osoitti iskujen lisääntyneen Venäjän turvallisuusorganisaatioita ja muita viranomaisia vastaan vuodesta 2006 lähtien, mutta sen sijaan rikollisuus on vähentynyt.⁴⁵

Pohjois-Kaukasian kokonaisvastarinnan koosta aktiivisista toimijoista tukijoihin ei ole pystytty tekemään tarkkoja arvioita. Arvioinnista hankalaa tekee luonnollisesti ryhmittymien (combat jamaat)⁴⁶ toimintaan liittyvä salaaminen ja harhauttaminen sekä taistelevien osien liikkuminen ympäri Pohjois-Kaukasian tasavaltoja. Lisäksi ulkopuolisten tutkijoiden pääsy alueille ja toimiminen siellä on ollut hankalaa.⁴⁷

Eri arvioiden mukaan Pohjois-Kaukasian alueella toimii noin 8500 – 12000 ääri-islamistia, joista aktiivisesti taistelevien määrä on noin 2000 – 7000. Vastarinnan on havaittu siirtyvän pois Tšetšeniasta Dagestanin ja Ingušetian alueille. Vastarinta on muotoutunut siviiliväestöön kohdistetuista korkean profiilin iskuista useiden pienten aseellisten ryhmittymien taisteluksi Venäjän viranomaisia ja turvallisuusorganisaatioita vastaan. Tšetšenian hieman rauhoittunutta tilannetta ei voida selittää yksistään Venäjän terrorismintorjunnan saavutuksilla tai alueen uusilla kehityshankkeilla. Tšetšeenien varsinainen separatismi on vähentynyt suhteessa radikaaleihin islamisteihin, joiden toiminta ei ole sidoksissa pelkästään Tšetšeniaan tai sen alueisiin.⁴⁸

⁴⁴ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 187.

⁴⁵ The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 41. By: Mairbek Vatchagaev (October 31, 2008): *Violence in Ingushetia Continues to Intensify*.

⁴⁶“The Arabic word *jamaat* denotes a collection or association of people and does not necessarily imply political or military activities. The benign use of the term, as distinct from the term ‘combat jamaat’ (*boevyi dzhamaat*), has become common throughout the North Caucasus in the post-soviet period.” Hahn (2007): *Russia’s Islamic Threat*. s. 64–66.

⁴⁷ Hahn (2007): *Russia’s Islamic Threat*. s. 59–71, 216–217; Vuosi 2009 osoittaa, että iskuista alueellista poliisia, turvallisuusorganisaatioita ja Venäjän armeijaa vastaan Dagestanissa ja Ingushetiassa on tullut melkein jokapäiväinen ilmiö, ja todellisuus on paljon pahempi kuin mediassa annetaan ymmärtää. The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 10 Issue: 8. By: Mairbek Vatchagaev (February 26, 2009): *Wave of Unrest and Counter-Terrorist Operations Sweep the North Caucasus*; Venäläisessä mediassa annetaan ymmärtää, että Tšetšenian tilanne olisi rauhoittunut huomattavasti, mutta tiedoissa ilmenee usein ristiriitaisuuksia, niin virallisten lähteiden sisällä kuin venäläisen ja ulkopuolisenkin tiedon välillä. Näyttää siltä, että vuosien 2007 ja 2008 välinen tilanne Tšetšeniassa on asettanut haasteita Venäläiselle propagandakoneistolle ja kapinalliset toimivat laaja-alaisesti ja tehokkaasti venäläisiä joukkoja vastaan. The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 26. By: Andrei Smirnov (June 28, 2007): *Kremlin Propaganda Belied by Increasing Rebel Attacks*.

⁴⁸ Katso edellinen.

3.4 Terrorismintorjunta

Terrorismin leviäminen Pohjois-Kaukasiassa ja varsinkin Beslanin koulukaappaus vuonna 2004 ovat saaneet Putinin hallinnon kasvattamaan keskushallintoa Kremlistä käsin. Putinin hallitus päätti hylätä julkiset alueiden kuvernöörien ja tasavaltojen presidenttien vaalit vuoteen 2005 mennessä. Päätöstä hylätä julkiset vaalit ja siirtää nimittämisoikeus keskushallinnolle perusteltiin radikaalien nationalistien ja islamistien valtaan nousemisen uhalla.⁴⁹

Samaan aikaan terrorismiin liittyvään lainsäädäntöön tehtiin useita lisäyksiä ja asetuksia. Ylipääntensä Venäjän hallituksen vaikutus kasvoi alueisiinsa nähden ja Venäjän turvallisuuspalveluiden ote koveni entisestään. Rikoslakiin tehtiin muun muassa muutos, joka mahdollistaa terroristiksi epäillyn ja hänen sukulaistensa sekä muiden läheisten kontaktien salakuuntelun sekä etsintöjen suorittamisen ilman oikeuden määräystä. Se on konkretisoitunut useiden muslimien pidätyksinä ja katoamisina vuosien 2003 ja 2007 välisenä aikana.⁵⁰

Venäjällä aloitettiin niin kutsuttu tšetšenisatioprosessi, jolla pyrittiin siirtämään terrorismin torjunnan ja konfliktin ratkaisun vastuu tšetšeneille ja Tšetšenian silloiselle presidentille Ahmad Kadyroville. Myöhemmin vastuun otti murhatun presidentin poika Ramzan Kadyrov. Aluksi kokeilusta saatiin positiivisia tuloksia, kun Ramzan Kadyrov armahti tuhansia entisiä vastarinnan taistelijoita. Armahdetuista muodostettiin puolisoitilallisia joukkoja, joiden päätehtäväksi jäi taistella kapinallisia vastaan. Uudenlaisten joukkojen tarve on syntynyt kokemuksista tavanomaisen armeijan ja kapinallisten välisistä taisteluista, jotka harvemmin ovat päättyneet onnistuneesti venäläisten kannalta.⁵¹

Beslanin koulukaappauksen jälkeen Venäjän terrorismin torjunta on läpikäynyt monia reformeja. Suurimpana ongelmana on nähty systemaattisen lähestymistavan puuttuminen yhdistetyn valtiollisen vastaterrorismin strategian ja sen toteuttamisen välillä. Myöskään niin

⁴⁹ ”Venäjän presidentti Vladimir Putin ilmoittaa tiukentavansa otettaan Venäjän autonomisista alueista. Putin tapasi Moskovassa alueellisia johtajia, joille hän korosti terrorismin vastaisen taistelun vaativan rajuja uudistuksia etenkin Pohjois-Kaukasiassa. Putin ilmoitti suunnittelevansa lakimuutoksia, jotka antaisivat Venäjän presidentille vallan nimittää kuvernöörejä. Tähän asti kuvernöörit on valittu paikallisvaaleilla. -Terroristeja on tuhottava heidän pesäpaikoissaan ja tarvittaessa ulkomailla, Putin jyräsi.”

MTV3 -internetsivusto. Ulkomaat, Arkisto (13.09.2004).

⁵⁰ Hahn (2007): *Russia's Islamic Threat*. s. 54–55; Luukkanen (2008): *Projekti Putin Uuden Venäjän Historiaa 1996–2008*. s. 156–157; Venäjän keskushallinnon on katsottu käyttävän terrorismia keinona muuttaa Venäjää autoritäärisempään suuntaan. Kassimeris and the Contributors (2007); *Playing Politics With Terrorism A User's Guide*. s. 220–221.

⁵¹ John Hopkins University. Central Asia-Caucasus Institute-internetsivusto. By Dmitry Shlapentokh (07/09/2008 issue of the CACI Analyst): *Kadyrov Brawl With Yamadaev Points To Russian Dilemma In Chechnya*.

kutsuttujen heikkojen laillisten periaatteiden ja vastaterrorismin toimintojen yhdistäminen ei ole onnistunut ongelmitta.⁵²

Vuoteen 2003 asti Venäjän turvallisuuspalvelulla (FSB) oli päävastuu terrorismin torjunnassa niin Pohjois-Kaukasiassa kuin muuallakin Venäjällä. Vuonna 2003 Venäjän sisäministeriö (MVD) tuli tasavertaiseksi toimijaksi Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n rinnalle. Samana vuonna sisäministeriö muodosti ensimmäiset vastaterrorismin yksikkönsä, joilla oli alajaoksia eri osissa Pohjois-Kaukasiaa, mainittakoon esimerkkinä muun muassa Tšetšenian erikoispoliisijoukko (Tšetšen OMON). Terrorismintorjunta on vuodesta 2000 eteenpäin ollut pääsääntöisesti aseellisten erikoisjoukkojen käyttöä terroristisolujen tuhoamiseksi FSB:n ja MVD:n toimesta yhteistyössä puolustusministeriön alaisten joukkojen kanssa. Ongelmaksi on muodostunut myös eri vastaterrorismin yksiköiden välinen puutteellinen yhteistoiminta tietojen jakamiseksi sekä toiminnan huono koordinointi. Lisäksi on muodostunut tarve yksittäiselle toimielimelle, joka johtaisi kaikkien ministeriöiden ja yksiköiden välistä toimintaa.⁵³

Vuosien 2004 ja 2005 välisenä aikana Venäjän terrorismin torjuntaan kohdistettiin vain kosmeettisia reformeja, kunnes vuonna 2006 muodostettiin kansallinen vastaterrorismin komitea NAK (National Antiterrorism Committee, NAC) ja uusi terrorismin torjunnan laki⁵⁴ astui voimaan. Kansallisen vastaterrorismin komitean yhteyteen muodostettiin liittovaltion operatiivinen päämaja (Federal Operational Headquarters, FOSH), jonka tehtäväksi jäi koordinoida ja suunnitella liittovaltion toimielinten joukkojen ja niiden eri alueiden alajaostojen käyttöä terrorismintorjunnan osalta. Kansallisen vastaterrorismikomitean pääasiallinen tehtävä on terrorismin ennaltaehkäiseminen, torjunta ja terrorismin vaikutusten minimointi. Venäjän terrorismintorjunnan yhdistäminen yhden toimielimen alle on huomattavasti tehostanut terrorismintorjuntaa ainakin Venäjän julkisten tilastojen perusteella, kun katsotaan ehkäistyjen iskujen ja pidätettyjen terroristiepäiltyjen määrää. Samalla on hyvä kuitenkin kiinnittää huomiota toteutettujen ja toteuttamattomien iskujen määrää, joka antaa viitteitä vaarallisesta kokonaistilanteesta Pohjois-Kaukasian alueella⁵⁵.

---

⁵² Venäjä -seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Deputy Director Ivan Kononov (Center of Analysis of Strategies and Technologies in Moscow, CAST)

⁵³ Katso edellinen.

⁵⁴ Katso tutkielman kolmas luku.

⁵⁵ "Work of the National Antiterrorist Committee (NAC) established a few years ago was recognised to be efficient but the quantity of militants almost did not decrease" Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Russian military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (No.141, December 17, 2007): *Sly Statistical Data Of Antiterror*.

Viimeisin suuri muutos terrorismin torjunnan viitekehyksessä on presidentti Medvedevin vuonna 2008 tekemä päätös lakkauttaa vuonna 2003 perustettu sisäministeriön alainen järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin osasto ja sen alueelliset alajaostot sekä siirtää sen tehtäviä muille sisäministeriön alaisille poliisiyksiköille. Tilalle muodostetaan toimielin, jonka tarkoituksena on taistella poliittista äärimmäisyyttä (political extremism) vastaan. Muutokset heijastavat sitä jatkumoa Venäjän poliittisessa turvallisuusajattelussa, jossa terrorismi, nationalismi, separatismi ja islamismi ovat yhtä ja samaa erottelematonta poliittista äärimmäisyyttä, jota vastaan taistellaan terrorismintorjunnan keinoin.⁵⁶

3.5 Terrorismin leviämisen syitä ja vaikutuksia

Tšetšenian molempia sotia on pidetty yhtenä tärkeimpänä syynä terrorismin leviämiseen Pohjois-Kaukasian alueella. Tšetšenian kansallismielisten liikkeiden epäonnistuminen tavanomaisessa taistelussa Venäjän asevoimia vastaan Tšetšenian alueella on lisännyt terroristien suosimien taktiikoiden käyttöä ja taistelukentän laajentamista naapuritasavaltoihin Dagestaniin ja Ingušetiaan. Radikaalin islamismin integroitumista Tšetšenian kansallismielisten sissiliikkeiden toimintaan on edesauttanut ulkomailta tuleva rahoitus, jonka avulla on voitu rahoittaa ja aseistaa sissiliikkeiden toimintaa tehokkaasti. Lisäksi muutamien Tšetšenian entisten politiikkojen ja komentajien – kuten Basajev, Radujev, Jandarbijej ja Udugov – ryhtyminen vierasperäisen islamismin kannattajiksi ja heidän sitä kautta saamansa julkisuus, raha ja kontaktit ovat osaltaan lisänneet radikaalin islamismin kasvamista ja leviämistä. Islamistien ryhmittymiin rekrytoitavien määrän lisääntymistä on edesauttanut sotatilasta nouseva väestön epätoivo ja ääri-islamistien tarjoama kuri ja järjestys, joka perustuu heidän tulkintaan islamilaisesta laista. Radikalisoitumista lisäävänä tekijänä on katsottu sotatoimien lisäksi olevan Venäjän turvallisuusorganisaatioiden terrorismin vastainen sota, joka on kohdistunut kollektiivisesti siviiliväestöön⁵⁷, aluksi Tšetšeniassa ja myöhemmin Dagestanissa ja Ingušetiaassa. Pohjois-Kaukasian sijainti lähellä islamilaista maailmaa on varmasti edesauttanut myös ideologioiden leviämistä. Terrorismin kasvamisen kannalta

⁵⁶ Venäjä-seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Deputy Director Ivan Konovalov (Center of Analysis of Strategies and Technologies in Moscow, CAST)

⁵⁷ Euroopan kidutuksen vastainen komitea julkaisi vuonna 2006 raporttinsa koskien Tšetšenian ihmisoikeustilannetta käytyään alueella tarkkailemassa tilannetta. Kritiikkiä saivat Venäjän turvallisuuspalveluiden toimet. Venäjän turvallisuuspalveluita syytettiin useista kidutukseksi luettavista toimenpiteistä terrorismintorjunnan puitteissa. Euroopan neuvosto-internetsivusto. CPT: European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (Strasbourg, 13 March 2007): *Public Statement Concerning the Chechen Republic of the Russian Federation.*

oikean syy-seuraussuhteen osalta vastuunsa on ollut varmasti niin Venäjän valtioterrorina koetuilla toimilla alueella kuin islamistisilla liikkeilläkin.⁵⁸

Todennäköisesti Beslanin koulukaappauksen jälkeen kapinalliset päättivät siirtyä terrorismista sen klassisessa merkityksessä laajamittaiseen sissisotaan levittäytyen ympäri Pohjois-Kaukasialla. Muutosta taktiikoissa on edesauttanut korkean profiilin iskujen saama negatiivinen julkisuus ja sen edelleen negatiivinen vaikutus kapinallisten ajamaa asiaa kohtaan. Korkean profiilin iskujen voidaankin parhaimmillaan sanoa tukeneen enemmän Venäjän terrorismin vastaisen sodan argumentaatiota kuin esimerkiksi tšetšeenien kamppailua irti Venäjän miehittäjävallasta.⁵⁹

Dagestan, Ingušetia ja Tšetšenia eivät ole ainoita Pohjois-Kaukasian tasavaltoja, joissa tilanne on eskaloitunut 2000-luvulla. Samanlaista kehitystä on havaittavissa myös muissa Pohjois-Kaukasian tasavalloissa, kuten Pohjois-Ossetia, Kabardi-Balkaria, Karatšai-Tšerkessia sekä Adygeia, jotka ovat osaltaan muuttuneet myös matalan intensiteetin sissisodan taistelulentiksi. Kuitenkin tarkasteltaessa Venäjän näkökulmaa, Dagestan ja Ingušetia tarjoavat tarpeellisen alueellisen esimerkin suhteessa Pohjois-Kaukasian konfliktiin, näiden alueiden ollessa konfliktin syntypisteessä ja tilannekehitykseltään huonoimmassa tilassa.⁶⁰

Tulevaisuudessa Pohjois-Kaukasian tilanne tulee luultavasti huononemaan entisestään, kun otetaan huomioon lisääntyvä islamistien ja mahdollisten kansainvälisten terroristijärjestöjen soluttautuminen tšetšeenien vastarintaan sekä muiden tasavaltojen lisääntyvään vastarintaan. Putinin hallinnon aloittamat vastatoimet ja niiden vaikutukset Pohjois-Kaukasian muslimiväestöön huomioiden voidaan esittää varovaisia arvioita huononevasta kehityksestä. Ryhmittymien rekrytoinnin toteutuksesta ei ole vahvistettua tietoa. On kuitenkin syytä olettaa, että niihin hakeudutaan oma-aloitteisesti eikä ryhmittymien aktiivisen rekrytoinnin tuloksena. Se myös kertoo vakavasta kehityssuunnasta Venäjällä. Terrorismin ja köyhyyden välillä ei ole voitu osoittaa suoranaista yhteyttä, mutta sillä, että Pohjois-Kaukasialla on Venäjän köyhintä

⁵⁸ Jokinen & Kullberg (2006): *Separatismi ja Islamismi*. s. 167, 212–213; Hahn (2007): *Russia's Islamic Threat*. s. 14–15; *Islam In Russia The Politics Of Identity And Security*. s. 228.

⁵⁹ The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 21. By: Andrei Smirnov (May 24, 2007): *No Terrorist Acts in Russia Since Beslan: Whom to Thank?*; Terroristit tai kapinalliset pyrkivät aina saamaan kansan tuen toimilleen ja ylläpitämään moraalista ylemmyyttä miehittäjävaltioon tai muuhun poliittiseen valtaan nähden, jota vastaan he taistelevat. Ilman tukijoita, ei ole myöskään toteuttajia terrorismille tai sissisodalle. Baylis, Wirtz, Gray & Cohen (2007): *Strategy in the Contemporary World*, Second edition. s. 173.

⁶⁰ Katso edellinen.

aluetta, lienee vaikutuksensa tilanteeseen. Väestörakenteen kehittyessä nykyiseen suuntaansa tulee Venäjällä vuonna 2050 olemaan enemmän etnisiä muslimeita kuin venäläisiä.⁶¹

3.6 Yhteenveto

Dagestanin ja Ingušetian muslimipohjainen väestörakenne edustaa pääsääntöisesti maltillista islamin suuntaa, jolloin pelkkä uskonto ei vaikuttaisi riittävältä perusteelta radikalisoitumiselle. Valtioterroriksi koetut Venäjän toimet on katsottu syyksi radikalisoitumiselle. Pohjois-Kaukasian huono kokonaistilanne vaikuttaisi ajavan kehitystä entistäkin huonompaan suuntaan, eikä terrorismintorjunnalla ole ollut sille tarkoitettua vaikutusta – pahimmillaan se on toiminut itseään vastaan.

Kansainvälisten terroristijärjestöjen laajamittaisesta osallistumisesta Pohjois-Kaukasian vastarintaan on olemassa heikosti todisteita. On kuitenkin aihetta olettaa, että esimerkiksi Al-Qaida saattaisi hyvinkin pyrkiä vaikuttamaan alueella. Aluksi Dagestaniin levinnyt ja sieltä edennyt wahhabilaisuus on varmasti osaltaan vaikuttanut niin kutsutun islamilaisen terrorismin integroitumiseen Pohjois-Kaukasian vastarintaan. Kuitenkin suurin osa terroristien johtoportaan tai taistelevissa osissa toimineista henkilöistä on kansalaisuudeltaan ollut sidoksissa Pohjois-Kaukasian tasavaltoihin. Syiden taistella Venäjää vastaan voidaan olettaa tässä tapauksessa olevan nationalistisia, jolloin uskonto on konstruoitu osaksi kansallista identiteettiä.

Koska terrorismi on vastarinnan näkökulmasta myös taistelua oikeutuksesta ja kansan tuesta, vaikuttaa nykyinen muutos heidän käyttämässään taktiikassa tietoiselta valinnalta. Samaan aikaan myös Venäjä käy osaltaan kamppailua terrorismintorjunnan oikeutuksesta. Näiden kahden osapuolen näkemys konfliktin syistä ja taustoista voidaan osoittaa eroavan toisistaan. Pohjois-Kaukasian kokonaistilanteen ymmärtämisestä tekeekin vaikeaa juuri objektiivisen tiedon löytäminen informaatio sodan keskeltä.

---

⁶¹Islamistit eivät suoranaisesti rekrytoi aktiivisesti etsimällä uusia jäseniä, vaan jäsenet usein hakeutuvat ryhmittymiin oma-aloitteisesti. Rekrytointi on toteutettu samaan tyyliin myös Al-Qaidan puolella, jolloin esimerkiksi noin 50:stä hakijasta 10 hyväksytään organisaatioon ”valintakokeiden” kautta. Hahn (2007): *Russia's Islamic Threat*. s. 6–13, 74–76.

4 Terrorismi ja terrorismin torjunta venäläisissä lainvoimaisissa dokumenteissa 2000-luvulla

Tässä luvussa selvitetään Venäjän Federaation julkista näkemystä terrorismista ilmiönä sekä terrorismin torjunnasta. Lisäksi selvitetään aihepiirin tärkeimpiä käsitteitä venäläisestä näkökulmasta terrorismiin ja terrorismin torjuntaan.

Vuosi 2000 oli merkittävä terrorismin vastaisen taistelun kannalta, koska silloin saatiin valmiiksi uudet versiot kolmesta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta dokumentista: kansallisen turvallisuuden konsepti, ulkopoliittinen konsepti ja sotilasdoktriini. Nämä dokumentit käsittelevät uhkia Venäjän turvallisuusympäristössä sekä toimenpiteitä niitä vastaan.⁶²

Vuonna 2008 julkaistiin Venäjän uusi ulkopoliittinen konsepti, joka antaa perspektiiviä Venäjän näkökulman muotoutumiseen 2000-luvulla terrorismista ja sen uhasta.

Vuosien 2000 ja 2006 välisenä aikana Venäjällä hyväksyttiin kolme lakia, jotka ottavat suoraan tai välillisesti kantaa terrorismin torjuntaan. Terrorismin suhteen näistä tärkeimpänä voidaan pitää vuoden 2006 lakia⁶³, joka antaa lailliset perusteet ja ohjeet terrorismin torjunnalle korvaten samalla vuoden 1998 vastaavan lain.⁶⁴

4.1 Ulko- ja turvallisuuspoliittiset dokumentit

Venäjän kansallisen turvallisuuden konsepti on systemaattinen näkökulma ulkoisten ja sisäisten uhkien minimoimiseksi. Venäjä jakaa intressejä muiden valtioiden kanssa kansainvälisen terrorismin torjunnan osalta ja yleisesti terrorismia pidetään valtioiden tasapainotilaa häiritsevänä uhkana. Kotimaan politiikassa intressejä uhkaaviksi tekijöiksi nostetaan uskonnolliset konfliktit, poliittiset ääriliikkeet sekä nationalistinen ja uskonnollinen separatismi ja terrorismi. Konseptissa mainitaan myös sodan aikana mahdollisesti ilmenevät sotilaallisesta voimankäytöstä johtuvat epätavalliset tilanteet.⁶⁵

⁶² Idäntutkimus-internetsivusto (lehti 1/2005). Mikko Palonkorpi & Hanna Smith; *Venäjä terrorismin vastainen sota*. s. 15–24.

⁶³ Legislationonline-internetsivusto. *Federal law No. 35-fz of march 6, 2006 On counteraction of terrorism*.

⁶⁴ Venäjä -seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Prof Mariya Omelicheva (Univ. of Kansas)

⁶⁵ Permanent Representation of the Russian Federation to the Council of Europe-internetsivusto. *2000 Russian National Security Concept*.

Konseptin toinen tärkeä asiakokonaisuus on kansallisen turvallisuuden kokonaisuus, jossa terrorismin nähdään aiheuttavan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden haasteita valtiolle. Syiksi terrorismin taustalla katsotaan olevan myös hallitsematon maahanmuutto, joka osaltaan lisää nationalismia, poliittista ja uskonnollista kiihkoilua sekä etnistä separatismia, jotka puolestaan luovat syntyalueita konflikteille. Terrorismin katsotaan lisääntyvän, koska konfliktit ruokkivat klaanien, kansallisuuksien ja nationalistien välisiä vallanhakuisia intressejä. Terrorismi edustaa kasvavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle ja kansainvälinen terrorismi katsotaan haasteeksi Venäjän tasapainolle. Lisäksi konseptissa mainitaan raja-alueiden heikkoon valvontaan liittyvät ongelmat, jotka mahdollistavat ulkomaalaisten terroristiorganisaatioiden pääsyn alueelle.⁶⁶

Vaikka Venäjän ulkopoliittinen konsepti keskittyy suurilta osin maan taloudellisiin näkymiin, ottaa se kuitenkin kantaa myös terrorismiin korostaen ulkopoliittista pyrkimystä vastata kasvavaan separatismiin, nationalismiin ja uskonnolliseen kiihkoiluun. Konsepti määrittelee Venäjän tärkeimmäksi ulkopoliittiseksi tehtäväksi taistelun valtioiden tasapainoa horjuttavaa kansainvälistä terrorismia vastaan. Afganistan mainitaan terrorismin tuontimaana.⁶⁷

Venäjän Federaation sotilasdoktriini tarkoittaa turvallisuuden konseptin soveltamista sotilasalalla. On hyvä huomioda, että asevoimilla oli suurin rooli 2000-luvun alussa maan terrorismin vastaisessa taistelussa. Sotilasdoktriini jakaantuu kolmeen päälukuun: sotilaspoliittiset perusteet, sotilasstrategiset perusteet ja sotataloudelliset perusteet. Näistä kaksi ensimmäistä ottavat suoraan kantaa terrorismiin.⁶⁸

Venäjän sotilaspoliittista tilannetta määrittävinä tekijöinä nähdään muun muassa kansallisten, etnisten ja uskonnollisten ääriliikkeiden vahvistuminen ja separatismien aktivoituminen, jotka luovat epävakautta sotilaspoliittiseen tilanteeseen. Näiden osa-alueiden nähdään ruokkivan myös muunlaista laitonta toimintaa, kuten järjestäytyneitä rikollisuutta, terrorismia sekä laitonta ase- ja huumausainekauppaa. Valtion ulkoisista uhkista mainitaan viimeisenä kansainvälinen terrorismi, toisin kuin sisäisissä uhkissa korostetaan taas uskonnollisten ja separatististen ääriliikkeiden toimintaa; terroristiliikkeiden ja -järjestöjen, sekä vastaavien rakenteiden lainvastaista toimintaa, jotka tähtäävät valtiollisen yhtenäisyyden ja alueellisen

⁶⁶ Permanent Representation of the Russian Federation to the Council of Europe-internetsivusto. *2000 Russian National Security Concept*.

⁶⁷ Permanent Representation of the Russian Federation to the Council of Europe-internetsivusto. *Foreign Policy Concept of the Russian Federation*; Idäntutkimus-internetsivusto (lehti 1/2005). Mikko Palonkorpi & Hanna Smith; *Venäjä terrorismin vastainen sota*. s. 15–24.

⁶⁸ Strategian asiatietoa julkaisusarja3 (2000): *Venäjän Federaation Sotilasdoktriini*. s.1.

eheyden rikkomiseen, joihin edelleen liittyvät terroriteot ja muu lainvastainen toiminta. Sotilasstrategisten perusteiden osalta mainitaan aseellinen konflikti, jolle on luonteenomaista ei-vakinaisten aseellisten ryhmittymien sekä tuholais- ja terroristimetodien runsas käyttö. Aseellinen konflikti saattaa eskaloitua kansainväliseksi konfliktiksi tai sisällissodaksi. Asevoimien käytön päämääräksi mainitaan muun muassa sisäisissä konflikteissa laittomien aseellisten muodostelmien lyöminen ja hävittäminen. Lisäksi mainitaan asevoimien ja muiden joukkojen käytön osalta vastaterroristioperaatiot – osallistuttaessa terrorismin vastaiseen taisteluun liittovaltion lainsäädännön mukaisesti. Asevoimien päätehtävien osalta mainitaan muun muassa terroritekojen ennaltaehkäiseminen ja estäminen.⁶⁹

Näistä Venäjän Federaation kolmesta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta dokumentista voidaan tulkita, että terrorismi nähdään valtion sisäisenä ja ulkoisena uhkana sisäisen uhkan korostuessa eniten. Separatismi, ääriuskonnollisuuden, etnisten vähemmistöjen nationalistisuuden sekä kansainvälisen terrorismin katsotaan ruokkivan terrorismia ja saavan lisää voimaa konfliktialueiden epävakaisuudesta. Vaikka terrorismi olisi lähtökohdiltaan poliittista tai uskonnollista, nähdään kansainvälinen terrorismi silti sitä synnyttävänä voimana.

Terrorismin määrittely ja konkretisointi jäävät heikolle pohjalle näissä kolmessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa dokumentissa; niissä terrorismin luonne luokitellaan rikolliseksi, eikä esimerkiksi tietyn ryhmän vapaustaistelun keinoksi tai ideologisesti motivoituneen ryhmän toiminnaksi.⁷⁰

Venäjän uusi presidentti hyväksyi 28. kesäkuuta 2008 Venäjän uuden ulkopoliittisen konseptin, joka on ensimmäinen sarjassaan vuoden 2000 jälkeen. Konsepti on tehty sopusoinnussa Venäjän perustuslain ja muiden lakien kanssa sekä aikaisempien ulko- ja turvallisuuspoliittisten dokumenttien kanssa korostaen Venäjän kansallisen turvallisuuden näkökulmaa.⁷¹ Konsepti tarjoaa hyvän näkemyksen siihen, kuinka Venäjä katsoo modernin maailman turvallisuustrendien kehittyvän, tarjoten näkökulmaa aikaisempiin dokumentteihin Pohjois-Kaukasiaan liittyen 2000-luvun tapahtumien valossa.

Konseptissa ulko- ja sisäpoliittisten keinojen välisen rajan katsotaan kansallisten intressien näkökulmasta hiljalleen hämärtyneen, jonka voidaan sanoa näkyneen kansainvälisen

⁶⁹ Strategian asiatietoa julkaisusarja3 (2000): *Venäjän Federaation Sotilasdoktriini*. s.2-15.

⁷⁰ Kukkola (2006): Kandidaatintutkielma SK712. Maanpuolustuskorkeakoulu. s.27,30,33

⁷¹ President of Russia Official Web Portal-internetsivusto. (July 12, 2008): *The Foreign Policy Concept Of The Russian Federation*.

terrorismin retoriikassa Venäjällä 2000-luvulla⁷². Näennäisesti uutena tärkeimpänä uhkana ja haasteena on edelleen kansainvälinen terrorismi, jota vastaan taistelun Venäjä edelleen näkee tärkeimpänä ulko- ja sisäpoliittisena tehtävänä. Haasteena kansainväliselle politiikalle on kulttuurinen ja yhteiskunnallinen monimuotoisuus ja valtioiden väliset erot sekä kasvava uskonnollinen vastakkainasettelu. Tiettyjen valtioiden hegemoniapyrkimykset lisäävät epävakautta kansainväliseen järjestelmään kiihdyttämällä etnisiä ja uskonnollisia vastakkainasetteluja, jotka saattavat aiheuttaa konfliktialueen laajenemisen Venäjän lähialueille. Venäjän on tärkeää lisätä yhteistyötä kansainvälisen turvallisuuden kehyksessä, estääkseen sotilaallisen ja poliittisen kilpailun sekä kasvavan separatismin, etnisten ja uskonnollisten ääriliikkeiden lisääntymisen ja radikalisoitumisen. Venäjä peräänkuuluttaa YK:n systemaattista ja korkeinta roolia legitimiinä toimijana globaalien vastaterrorismin kehyksessä ennaltaehkäisevien keinojen osalta, joiden puolestaan tulisi rotuun, sukupuoleen tai uskontoon katsomatta tarjota suojaa kaikille terrorismilta. Venäjä pyrkii sopusoinnussa kansainvälisen lain ja oman lainsäädäntönsä kanssa tekemään kaikkensa taistellakseen ja ehkäistäkseen terrori-iskut valtiota ja kansalaisiaan vastaan sekä suojelemaan niitä terrori-iskuilta. Venäjä ei salli alueillaan terrorismiin tähtäävien organisaatioiden muodostamista, joiden tarkoitus on toimia Venäjän tai muiden maiden kansalaisia vastaan, eikä tarjoa suojapaikkaa tällaisille toimijoille. Se pyrkii etsimään poliittista ja diplomaattista ratkaisua alueellisiin konflikteihin kansainvälisen järjestelmän puitteissa, koska moderneja konflikteja ei voida ratkaista voimankäytöllä, vaan dialogilla ja neuvotteluilla, jotka ottavat kaikki osapuolet huomioon. Loppua kohden konsepti pureutuu tarkemmin Venäjän lähialueiden prioriteetteihin ja yhteistyöhankkeisiin, joista terrorismin osalta mainitaan tärkeänä vahvistaa ja lisätä jo olemassa olevaa turvallisuusyhteistyötä ja vastaterrorismia valtioiden välillä kansainvälisen terrorismin ja muun ääritöiminnan leviämisen estämiseksi Afganistanin alueilta Keski-Aasiaan ja Kaukasiaan.⁷³

Uudessa konseptissa toistuvat tietyt piirteet aikaisempaan verrattuna. Tällaisia ovat kansainvälisen terrorismin torjunta tärkeimpänä ulkopoliittisena tehtävänä sekä Afganistanin nimeäminen terrorismin pääasiallisena alkulähteenä. Terrorismiin otetaan varsin laaja-alaisesti kantaa uudemmassa versiossa, joka toisaalta saattaa heijastaa lisääntyntä terrorismia 2000-luvulla, mutta myös tarvetta ottaa kantaa sisä- ja ulkopoliittisiin tekijöihin,

⁷² ”Putinin Venäjän sisäpolitiikan tärkein trendi on sen *ressentiment*-hakuisuus, toisin sanoen maan sisäpoliittisista ongelmista syytetään mieluusti ulkopuolisia tahoja.” Luukkanen (2008): *Projekti Putin Uuden Venäjän Historiaa 1996–2008*. s. 121–123; President of Russia Official Web Portal-internetsivusto. (July 12, 2008): *The Foreign Policy Concept Of The Russian Federation*.

⁷³ President of Russia Official Web Portal-internetsivusto. (July 12, 2008): *The Foreign Policy Concept Of The Russian Federation*.

koska uutta kansallisen turvallisuuden konseptia ja sotilasdoktriinia ei ole vielä julkaistu. Yksioikoisen näkökulman terrorismin syihin ymmärtää, edustaahan konsepti ulkopoliittista näkökulmaa aiheeseen heijastaen samalla sitä jatkumoa, jossa Venäjä näkee terrorismin syyt ulkoisina, jättäen oman vastuunsa pois syy-seuraus-suhteesta.

4.2 Terrorismintorjunnan lainsäädäntö

Vuonna 2001 hyväksyttiin laki vastatoiminnasta rahanpesua ja terrorismin rahoitusta vastaan, ja sitä päivitettiin vuosien 2002 ja 2004 aikana. Kyseinen laki ohjeistaa toimenpiteitä, joilla terrorismin rahoitusta täytyy ehkäistä niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla Venäjän Federaation alueella ja ulkopuolella. Lisäksi laki määrittelee kaiken laittomaksi katsottavan toiminnan, jonka voidaan tulkita tarkoittavan suoraan tai välillisesti terrorismin rahoitukseen tähtäävää toimintaa yksilön, ryhmän, organisaation tai muun toimielimen osalta.⁷⁴

Vuonna 2002 hyväksyttiin laki ääriliikkeiden toimintaa vastaan massamediassa. Laki lukee ääriliikkeiden toiminnaksi rotuun, kansallisuuteen ja uskontoon viittaavan ja liittyvän tai muun vihamielisen toiminnan, jolla pyritään kiihottamaan kansaa ja vaikuttamaan Venäjän vallitseviin laillisiin valtarakenteisiin. Ääriliikkeellä laissa tarkoitetaan julkista tai uskonnollista yhdistystä tai organisaatiota, jonka toiminta tähtää muun muassa valtionvastaiseen toimintaan, laittomien sotilaallisten ryhmittymien muodostamiseen, terrorismin suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä muuhun Venäjän valtiota, organisaatioita ja erityisryhmiä uhkaavaan toimintaan. Lakia suurpiirteisesti tulkinneet katsovat sen kieltävän kaiken mediassa levitettävän tiedon ja toiminnan, joka saattaisi vaarantaa Venäjän kansallisen yhtenäisyyden ja kunnian.⁷⁵

Vuoden 2006 Maaliskuussa Venäjällä hyväksyttiin laki, joka antaa perusteet terrorismin torjunnalle. Laki korvaa aikaisemman vuonna 1998 ilmestyneen lain luoden suuntaviivat

⁷⁴ Legislationonline-internetsivusto. *Federal law No. 115-fz of august 7, 2001 On countering the legalisation of illegal earnings (money laundering) And the financing of terrorism (with the Amendments and Additions of July 25, October 30, 2002, July 28, 2004).*

Legislationonline -internetsivusto. *Federal law No. 115-fz of august 7, 2001 On countering the legalisation of illegal earnings (money laundering) And the financing of terrorism (with the Amendments and Additions of July 25, October 30, 2002, July 28, 2004);* President of Russia Official Web Portal-internetsivusto. (July 11, 2002): *President Vladimir Putin signed a federal law On the Ratification of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism.*

⁷⁵ Legislationonline-internetsivusto. *Federal law no. 114-fz of july 25, 2002 On the counteraction of extremist activity;*

Database on Legal Information Relevant to the Audiovisual Sector in Europe, Iris Merlin-internetsivusto. Natalie Boudarina, Moscow Media Law and Policy Center (MMLPC), (IRIS 2002-8:15/32): *Russian Federation How to Prevent Extremism in Mass Media.*

Venäjän asevoimien ja muiden joukkojen terrorismin torjunnalle. Ennen kaikkea se määrittelee terrorismin torjunnan ja sen kohteen, eli terrorismin.⁷⁶ Vuoden 2006 laissa terrorismilla tarkoitetaan ideologista väkivaltaa ja muuta laitonta väkivaltaista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan valtion johtoon, paikallisiin valtion autonomisiin hallintoelimiin tai kansainvälisiin järjestöihin sekä luomaan pelkoa väestöön.⁷⁷ Samassa laissa vastatoimet terrorismia kohtaan tarkoittavat valtion johdon ja paikallisten autonomisten hallintoelimien useita eri toimia.⁷⁸

Tarkasteltaessa terrorismia edellä mainittujen lakien kautta, voi vetää ainakin kaksi johtopäätöstä. Ensinnäkin terrorismi linkittyy tavalla tai toisella rikollisuuteen. Terrorismi luo rikollisuutta ympärilleen aseisiin, huumausaineisiin ja rahanpesuun liittyen, jotka puolestaan mahdollistavat terrorismin rahoituksen. Toiseksi terrorismi on monisyinen ja laaja ongelma, joka vaikuttaa useiden yksityisten ja julkisten toimielinten yhteiskunnallisiin vastuisiin ja toimintaan terrorismin ehkäisemiseksi.

---

⁷⁶ Venäjä-seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Prof Mariya Omelicheva (Univ. of Kansas)

⁷⁷ "The following basic concepts are used in this Federal Law:

1) terrorism shall mean the ideology of violence and the practice of influencing the adoption of a decision by state power bodies, local self-government bodies or international organisations connected with frightening the population and (or) other forms of unlawful violent actions;
 2) terrorist activity shall mean activity including the following:
 a) arranging, planning, preparing, financing and implementing an act of terrorism;
 b) instigation of an act of terrorism;
 c) establishment of an unlawful armed unit, criminal association (criminal organisation) or an organised group for the implementation of an act of terrorism, as well as participation in such a structure;
 d) recruiting, arming, training and using terrorists;
 e) informational or other assistance to planning, preparing or implementing an act of terrorism;
 f) popularisation of terrorist ideas, dissemination of materials or information urging terrorist activities, substantiating or justifying the necessity of the exercise of such activity;
 3) terrorist act shall mean making an explosion, arson or other actions connected with frightening the population and posing the risk of loss of life, of causing considerable damage to property or the onset of an ecological catastrophe, as well as other especially grave consequences, for the purpose of unlawful influence upon the adoption of a decision by state power bodies, local self-government bodies or international organisations, as well as the threat of committing the said actions for the same purpose;" Legislationonline-internetsivusto. Federal law No. 35-fz of march 6, 2006 On counteraction of terrorism.

⁷⁸ "4) counteraction against terrorism shall mean the activity of state power bodies and local self-government bodies aimed at the following:

a) prevention of terrorism, including the detection and subsequent removal of the reasons and conditions conducive to committing acts of terrorism (prevention of terrorism);
 b) detection, prevention, suppression, disclosure and investigation of an act of terrorism (struggle against terrorism);
 c) reduction to a minimum and (or) liquidation of terrorist manifestations;
 5) antiterrorist operation shall mean a complex set of special, operational-combat and army measures accompanied by the use of military equipment, armaments and special facilities which are aimed at suppressing an act of terrorism, neutralising terrorists, ensuring the security of natural persons, organisations and institutions, as well as at reducing to a minimum the consequences of an act of terrorism." Legislationonline-internetsivusto. Federal law No. 35-fz of march 6, 2006 On Counteraction of Terrorism.

Kokonaisuudessaan Venäjällä on tehty useita asetuksia ja lisäyksiä lakeihin 2000-luvun aikana, jotka ovat mahdollistaneet viranomaisten puuttumisen laaja-alaisemmin kaikkeen toimintaan, joka saattaisi muistuttaa, aiheuttaa tai kannustaa äärimmäiseen toimintaan. Esimerkiksi vuoden 2006 kesällä tehdyt lisäykset poliittista ääritointia vastustavaan lainsäädäntöön mahdollistavat kaiken poliittisen toiminnan estämisen, joka jollain tavalla loukkaa viranomaisia; jotka tulkitsevat ja säätävät kyseiset lait ja saavat täten lainsuojan omalle toiminnalleen. Lainsäädäntö heijastaa hyvin Venäjän keskushallinnon lisääntyvää otetta valtiosta, jossa oppositiolle ei jätetä paljoakaan liikkumavaraa. Ne, jotka lakia puolustavat, näkevät asian hyvin positiivisena taistelussa radikalisoituvia poliittisia liikkeitä vastaan.⁷⁹

Positiivista vuoden 2006 terrorismin torjunnan lainsäädännössä on sen kattava näkökulma terrorismin ilmiöön monisyisenä ongelmana sekä sen kattava määritelmä terrorismista. Toisaalta kyseisen lain määritelmää terrorismista voidaan myös kritisoida liian laajaksi, koska sen pohjalta pystyy periaatteessa leimaamaan melkein minkä tahansa toiminnan ja ideologian terrorismiksi ja ennen kaikkea laittomaksi. Vaarana on silloin terrorismin ja rikollisuuden välisen rajan hämärtyminen sekä esimerkiksi vapaan keskustelun ja tutkivan journalismin hankaloituminen venäläisessä mediassa. Lailla on kriittisesti tulkittuna vaara leimata terrorismiksi kaikki poliittinen väkivalta. Lain selkeä painopiste on rankaisevissa ja aseellisissa toimenpiteissä terrorismia vastaan, ennalta ehkäiseviin ja terrorismilta suojeleviin toimenpiteisiin ei ole juurikaan otettu kantaa. Lain periaatteellisessa osiossa painotetaan suojelua ja ennaltaehkäisyä eri viranomaisten systemaattisen yhteistyön kautta, kun taas terrorismin torjuntaa luonnehditaan käytännössä luetteloksi keinoja viranomaisten aseellisten joukkojen käytölle. Laissa on siis epä johdonmukaisuuksia terrorismintorjunnan periaatteiden ja niiden toteuttamisen välillä; toisin sanoen ennaltaehkäisevien ja rankaisevien toimien välillä.⁸⁰

Venäjän kansallinen vastaterrorismikomitea NAK ilmoitti vuoden 2008 ensimmäisessä kokouksessaan kehittäneensä vastaterrorismin konseptin, joka tullaan julkaisemaan presidentin sen allekirjoitettua. Konsepti määrittelee systeemin terrorismin torjunnalle ja ottaa kantaa kaikkiin vastaterrorismin toimintoihin sisältäen määritelmän terrorismista.⁸¹

⁷⁹ Luukkanen (2008): *Projekti Putin Uuden Venäjän Historiaa 1996 -2008*. s. 178–197; Legislationonline-internetsivusto. *Russia Amends Counterextremism Law*.

⁸⁰ Venäjä seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Prof Mariya Omelicheva (Univ. of Kansas); Legislationonline-internetsivusto. *Federal law No. 35-fz of march 6, 2006 On counteraction of terrorism*.

⁸¹ Puolustusvoimien Russian Military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (No.16, February 15, 2008): *Russia Has Worked Out A Concept For Countering Terrorism*.

4.3 Yhteenveto

Venäjän ulko- ja turvallisuuspoliittisissa dokumenteissa tuodaan esille nationalismiin ja islamismiin liittyvät äärimuodot, mutta niiden ideologisiin taustasyihin ei oteta juurikaan kantaa, vaan niitä ajavana voimana katsotaan olevan ulkopuolelta tuleva abstrakti ilmiö; kansainvälinen terrorismi. Kaikissa konsepteissa korostetaan terrorismia suurena turvallisuusuhkana tai terrorismintorjuntaa prioriteettina.

Terrorismin torjunnan lainsäädännössä 'laiton' on sana, joka vie niin kutsutun oikeutuksen kaikelta ideologiselta väkivallalta. Lainsäädäntö käytännössä kriminalisoi kaiken toiminnan, jonka voidaan katsoa loukkaavan Venäjän kansallista yhtenäisyyttä. Seurauksena on ääritoiminta -käsite (extremism), joka ei erottele taustalla olevia syitä sen kummemmin. Lainsäädännössä listatut vastatoimet painottavat pääsääntöisesti aseellisten joukkojen käyttöä terrorismin ennaltaehkäisemiseksi. Tästä päätellen ymmärrys terrorismin taustalla vaikuttavista syistä jää vähäiseksi. Lainsäädäntö heijastaa hyvin keskushallinnon lisääntyvää otetta valtiosta, joka on nähty väistämättömänä pahana taistelussa terrorismia vastaan.

5 Venäjän näkemys terrorismin leviämisestä Dagestaniin ja Ingušetiaan

Pohjois-Kaukasian tilanteen valottamiseksi lienee oikeutettua käyttää lähteenä sellaisten Venäjän hallinnon alojen lausuntoja (FSB ja MVD), jotka toimivat Pohjois-Kaukasian alueella terrorismintorjunnan puitteissa ja ottavat tilanteeseen tarkemmin kantaa kuin esimerkiksi Venäjän presidentti. Kuitenkin kyseinen ministeriö ja turvallisuuspalvelu vastaavat keskushallinnolle toiminnastaan. Näin ollen niiden voidaan olettaa edustavan Venäjän valtion virallista näkemystä.⁸²

Alaviitteissä tuodaan esille englanninkieliset käännökset tärkeimpien termien ja asioiden osalta, jotta lukijalle jää mahdollisuus arvioida suoria käännöksiä ja tutkielmassa tehtyjä tulkintoja.

⁸² Voimaministeriöt ovat presidentin vallan keskiössä. Luukkanen (2008): *Projekti Putin Uuden Venäjän Historiaa 1996–2008*. s. 74–75; FSB:llä ja MVD:llä on suurin vastuu terrorismintorjunnasta Pohjois-Kaukasiassa. Venäjä-seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Prof Mariya Omelicheva (Univ. of Kansas); Venäjä-seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Deputy Director Ivan Konovalov (Center of Analysis of Strategies and Technologies in Moscow, CAST)

5.1 Venäjän sisäministeriö MVD

Venäjän sisäministeriön (MVD) vuonna 2004 antamassa lehdistötiedotteessa kerrotaan Terrorismikeskuksen ("T"center) toiminnasta vuodesta 2000 eteenpäin ja kuvaillaan terrorismin ja ääriliikkeiden (political extremism) torjunnan näkökulmasta nykyistä tilannekehitystä Venäjällä. Tšetšenian osalta terrorismin katsotaan muuntautuneen enemmän kansainvälisen terrorismin suuntaan tšetšeenien hylättyä yritykset muodostaa itsenäistä muslimivaltiota ja toimiessa sen sijaan kansainvälisen terrorismin tavoitteita tukien. Todisteena nykyisestä muutoksesta taktiikoissa ja kansainvälisen terrorismin juurtumisesta Pohjois-Kaukasiaan toimivat muun muassa Moskovassa tapahtuneet itsemurhapommitukset. Ääriliikkeiden tavoitteena katsotaan olevan sosiopoliittisen tilanteen epävakauttaminen, alueellisen koskemattomuuden loukkaaminen ja Venäjän perustuslaillisen turvallisuuden vaarantaminen. Päästäkseen tähän, ääriliikkeet pyrkivät ruokkimaan separatistisia tunteita ja luomaan islamilaisia poliittisia ja uskonnollisia valta-alueita ("Great Islamic Halifat"). Yleisesti tilanteen kuvataan huonontuneen nopeasti kuluneen kolmen vuoden aikana.⁸³

Vuoden 2005 huhtikuussa Eversti Viktor Košelev kommentoi Pohjois-Kaukasian tilannetta alueellisten erikoisjoukkojen näkökulmasta Tšetšeniassa, Dagestanissa ja Ingušetiassa. Sisäministeriön joukot olivat juuri vuoden 2005 maaliskuussa onnistuneet eliminoimaan Aslan Mashadovin, Pohjois-Kaukasian vastarintaliikkeen johtajan. Tuolloin Mashadovin kuolemalla ei odotettu olevan suurta vaikutusta tilanteen kehittymiseen ääriliikkeiden osalta. Ääriliikkeiden johtajien eliminoimisella on pyritty kuitenkin rajoittamaan nuorten rekrytoimista niihin. Terrorismintorjunnan katsotaan onnistuneen, koska ääriliikkeet ovat joutuneet hajautumaan pienempiin ryhmittymiin ja eivätkä kykene enää laaja-alaisiin operaatioihin, jollaista esimerkiksi vuotta aikaisemmin Nazraniin tehty isku edusti. Toiminta kohdistuu siviileitä kohtaan väijytyksinä ja rosvoutena. Tästä syystä myös terrorismintorjunta on muotoutunut pienten erikoisjoukkojen ryhmien operaatioiksi, joita suoritetaan ympäri Pohjois-Kaukasiaa kaupungeissa ja vuorilla.⁸⁴

⁸³ "The situation did not change for the better in 2003. 561 acts of terrorism (article 202 of Criminal Codex of RF) were registered within the period. The number increased by 55.8 per cent compared to 2002. Over 400 of these crimes were committed in the South Federal District, including 386 staged in the Chechen republic. This is due to the fact that the illicit armed groups carried on their diversion and terrorist activities. They have already given up "struggling for independence of Ichkeria" and are now realizing international terrorist leaders' plans." Ministry of Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (22.01.2004): "*Combating Terrorism and Extremism In Russia. Activities of "T" Center of Main Office of MOI of Russia CMS for COC*".

⁸⁴ "Furthermore, the Group operates throughout the North Caucasus. We have effectively operating mobile units, bases of which are in Ingushetia and Dagestan." <http://eng.mvdrf.ru/press/interview/5095/> (10.3.2009) ; Katso myös. "Joint commando units have carried out special missions in the republics of Dagestan, Karachay-Cherkessia, Ingushetia, North Ossetia, and in numerous settlements in the Chechen Republic. In August and September 2000, Brigade troops joined other special units of the uniformed services in special operations carried

Sisäministeriön joukkojen komentaja Kenraali Nikolai Rogožkin haastattelu vuoden 2006 marraskuussa määrittelee sisäministeriön haasteita Pohjois-Kaukasiassa. Terrorismintorjunta kuuluu edelleen joukkojen toiminnan prioriteetteihin, vaikka melkein kaikki terroristiverkostojen johtajat ovat eliminoitu ja heidän ryhmänsä tuhottu. Onnistuneen terrorismintorjunnan johdosta Pohjois-Kaukasian katsotaan stabilisoituneen parin vuoden takaiseen tilanteeseen verraten. Pohjois-Kaukasiassa käytetään pieniä erikoisjoukkojen ryhmiä yhteistoiminnassa paikallisten turvallisuusorganisaatioiden ja FSB:n kanssa taistelussa terroristeja ja rosvoja (bandits) vastaan. Erikoisjoukoille on jouduttu lisäämään vuoristokoulutusta päätoiminta-alueen keskittyessä Pohjois-Kaukasian alueelle vuoristoisille alueille. Sisäministeriön joukkojen tehtävät ovat kaikki luonteeltaan taistelutehtäviä.⁸⁵ Suurin uhka ei enää näyttäisi olevan terrorismi, vaan niin kutsuttu rosvous (banditry).

Rogožkinin haastattelusta kolme viikkoa myöhemmin Sisäministeriön kansliapäällikkö Kenraali Rašid Nurgalijev kommentoi puheessaan Venäjän parlamentille haasteita rikollisuuden ja terrorismin torjunnan puitteissa. Terrori-iskujen katsotaan vähentyneen 25 %:a ja tapausten, joissa on käytetty räjähteitä 18 %:a. Positiivisen kehityksen katsotaan edelleen johtuneen onnistuneesta terroristiverkostojen johtajien eliminoinnista. Kuitenkin Venäjän alueella toimii vielä noin 80 kansainvälistä ääriliikettä (international extremist organisations), jotka käyttävät hyödykseen wahhabismia. Kansainvälisen terrorismin torjunta on täten vielä käynnissä Kaukasian alueella. Haasteena ja kehityssuunnaltaan huolestuttavimpana katsotaan olevan nuorten, alle 30-vuotiaiden keskuudessa lisääntynyt kasvava radikalisoitumiseen liittyvä rikollisuus (growing extremism crime), joka saa nationalistisia, rasistisia ja uskonnollisia muotoja. Vaikka puheessa viitataan paljolti Pohjois-Kaukasian tilanteeseen, on taustalla silti myös Venäläisten keskuudessa lisääntynyt rasismi muslimeita kohtaan 2000-luvun terrorismin siivittämänä.⁸⁶

---

out in mountainous areas of the Chechen Republic. This was the first case of OMON troops carrying out missions at altitudes exceeding 2,000 meters.” Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (31.01.2007): *Press release of the Special Militia Force Brigade of the Main Department of the Interior in Moscow*; Russia Profile-internet sivusto. Who is Who. *Nurgaliyev, Rashid Gumarovich Minister of the Interior of the Russian Federation*.

⁸⁵ “Out special weapons and tactics teams do a lot to stop bandits and terrorists operating in the North Caucasus. Today those are pinpointed operations that are carried out in alliance with local law enforcement agencies and teams of the Russian Federal Security Service, the FSB... The Situation in the North Caucasus is much more stable than few years ago. Terrorists and bandits have suffered a massive stroke, their operations far less frequent.” Ministry of the Interior of Russian Federation. Press Service. (26.10.2006): *Shchit I Mech Weekly Interviews MOI Interior Troops Commander-in-Chief Colonel General Nikolai Rogozhkin*.

⁸⁶ “Army General Rashid Nurgaliyev focused on two issues, which were combating crime related to manifestations of extremism and crime fueled by nationalism, and the implementation of the corruption-related clauses of the RF President's 2006 Address... The Minister noted that actual drivers behind extremism's spreading in our country were the lengthy replacement of ideological landmarks, complicated inter-ethnic relations and the criminalization of the society as well as the unprecedented stratification of the population in

Armeijan kenraalin Arkadij Jedelevin vuoden 2007 helmikuussa antaman haastattelun mukaan Tšetšenia ei enää edusta suurta uhkaa, vaan Dagestan, Ingušetia ja Kabardi-Balkaria ovat nykyään aktiivisimpia terroristien toimialueita. Kehitystä ei nähdä yllättävänä, sillä terroristiorganisaatiot ovat pyrkineet levittäytymään Tšetšenian ulkopuolelle jo vuodesta 1999, kuten Basajevin ja Khattabin hyökkäys Dagestaniin osoitti. Kuitenkaan konfliktin leviämistä koko Pohjois-Kaukasiaan ei nähdä uhkana vaan se edustaa propagandaa, jota Venäjän viholliset pyrkivät levittämään. Jedelevin haastattelussa on havaittavissa ristiriitaisuuksia lausunnoissa konfliktin leviämisestä, mutta sanoma on selvä: Tšetšenian tilanne on parantunut huomattavasti, josta kiittäminen on onnistunutta terrorismintorjuntaa ja yhteiskunnan uudelleen rakentamista, jossa Tšetšenian presidentti Ramzan Kadyrovilla⁸⁷ on ollut suuri merkitys.⁸⁸

Vuoden 2008 helmikuussa antamassaan haastattelussa Nurgalijev kuvasi terrorismin torjuntaa onnistuneeksi 2006 perustetun NAK:n ansiosta: eri turvallisuuspalveluiden välinen yhteistoiminta oli kehittynyt huomattavasti tehokkaammaksi. Terrorismintorjunnan Nurgalijev katsoi kehittyneen ennaltaehkäisevämpään suuntaan, eikä toiminta painottanut enää esimerkiksi pelkästään iskuja ja ratsioita rakennuksiin. Pohjois-Kaukasian alueella ei hänen mielestään voitu puhua enää laaja-alaisesta hyvin koordinoidusta sotilaallisesta vastarinnasta. Vastarinta oli sitä vastoin alkanut muistuttaa enemmän tavallista rikollisuutta.⁸⁹ Se, kuinka terrorismintorjunta oli kehittynyt ennaltaehkäisevämpään suuntaan, jää Nurgalijevin haastattelusta kuitenkin epäselväksi.

---

terms of income.” Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (17.11.2006): *Speech of RF Minister of the Interior Army General Rashid Nurgaliyev at “a Government Hour” at the State Duma of the Federal Assembly of the Russian Federation.*

⁸⁷ Since his appointment as pro-Moscow Chechen Republic head in early March, Ramzan Kadyrov has energetically promulgated a revival of Chechen popular or "folk" Islam. Some observers see that campaign as a bid to pit the Chechen strain of Sufism against the Salafi Islam espoused by the North Caucasus resistance. The Russian authorities routinely denigrate Salafi Islam as "Wahhabism," a term that is routinely applied to any Muslims whose political loyalties are considered suspect. Radio Free Europe Radio Liberty-internetsivusto. North Caucasus. (December 06, 2007): *Chechnya: Kadyrov Uses 'Folk Islam' For Political Gain.*

⁸⁸ “Last year all law enforcement agencies in all administrative units, where the counter-terrorist operations were conducted, lost 239 people - almost 100 people less, than a year ago. We could have had much more losses. Fortunately, we managed to prevent 112 acts of terror by the terrorists in the North Caucasus Region... And I can say that last year in the North Caucasus Region 174 bandits were killed and 1171 arrested.” Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (02.02.2007): *The Normalization Process In The Chechen Republic Is Irreversible - Interview of Colonel General Arkadiy Yedelev, Deputy Minister of MOI.*

⁸⁹ - So what about today? Relating to the situation in the North Caucasus, for example, there are different opinions. Someone says that terrorist activity is completely suppressed there, other persist that the situation is simply suspended and at a certain moment can go beyond control.- My view of it is that nowadays the criminal underground activity has definitely lost the signs of a large-scale and well-coordinated armed opposition. These days it has been moving towards committing ordinary crimes.” Interior of the Ministry of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (05.02.2008): *Interview of the RF Minister of Interior Rashid Nurgaliev to "The Independent Newspaper".*

Kenraaliluutnantti Jakov Nedobitkon haastattelu kuukautta aikaisemmin myötäilee Nurgalijevin näkemystä tilanteesta, mutta korostaa kuitenkin tilanteen vakavuutta. Alueella toimivien ”bandiittien” taktiikoissa on havaittavissa toiminnan hajautuminen pienempiin ryhmiin, josta lienee kiittäminen onnistunutta terroristijohtajien eliminointia. Iskut alueella ovat useimmiten aseellisia väijytyksiä teiden varsilla, joihin liittyy miinojen ja muiden improvisoitujen räjähteiden käyttö eri turvallisuusorganisaatioiden marssirivistöjä vastaan. Lisäksi terroristijärjestöjen johtajat ovat alkaneet suunnitella ja toteuttaa iskuja infrastruktuuria vastaan tarkoituksenaan alueen kehityksen lamauttaminen.⁹⁰

Neboditko puhuu haastattelussa rosvoista, jotka käyttävät terroristitaktiikoita. Herääkin kysymys siitä, olisiko osuvampaa käyttää termiä ”terroristi”. Kyse voi tässä tapauksessa olla myös käänkövirheestä.

Vuoden 2008 maaliskuussa Rogožkin arvio koko Pohjois-Kaukasian alueella olevan 400–500 taistelijaa (militants). Suurin kasvu vastarinnassa oli havaittu Tšetšeniassa, Dagestanissa, Ingušetiassa ja Kabardi-Balkariassa. Kohteena olivat olleet siviilit ja sotilaat. Tästä syystä Venäjä oli alkanut sijoittaa enemmän joukkoja Pohjois-Kaukasian alueelle.⁹¹ Vuoden 2008 heinäkuussa Pohjois-Kaukasian alueella järjestettiin suuri harjoitus, johon osallistuivat puolustus- ja sisäministeriön joukot. Harjoituksen tarkoituksena oli parantaa eri ministeriöiden, puolustushaarojen ja aselajien välistä yhteistoimintaa terrorismintorjunnan puitteissa.⁹² Toisaalta on hyvä huomioida, että reilu neljä kuukautta myöhemmin osia

---

⁹⁰” Nedobitko: Despite the positive trends, situation in the region remains tense. First of all, this is caused by existence of social and economic difficulties in the Chechen Republic. That is why preplanned, purposeful and coordinated actions of security agencies and their comprehensive use allow successful counteraction to plans of leaders of the bandit groups to continue subversion and terrorist activities in the Chechen Republic and in neighboring regions of Russia...The main methods of armed counteraction are planting of mines on the routes of movement of the troops columns, firing from ambushes at units and objects of the federal forces and law enforcement agencies. The leaders of bandits keep preparing terrorist actions aimed at destabilization of the situation in the region. Their activities shift towards subversions at infrastructure objects of the North Caucasian republics for the purpose of incurring of the maximum material damage on the economy” Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Russian Military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (No.8, January 28, 2008): *”Efficiency Of Operations Of Our Units In Chechnya Grows”*.

⁹¹ “The general said Russia was deploying about 30,000 interior troops in the North Caucasus region, including 23,000 in Chechnya and 6,000-7,000 in other North Caucasus republics where a surge in militant activity was registered.” Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (26.03.2008): *Up to 500 militants active in North Caucasus - army general*.

⁹² “The exercise, dubbed Caucasus Frontier 2008, involves units of the North Caucasus Military District, mainly the 58th Army, the 4th Air Force Army, Interior Ministry troops, and border guards.

Lt. Col. Andrei Bobrun, an aide to the commander of the North Caucasus military district, said the exercise involves some 8,000 military personnel, about 700 combat vehicles and over 30 aircraft. The main goal of the exercise, he said, is to practice interoperability between federal troops, interior ministry's troops, border guards, and the Air Force in special operations against militants and the defense of Russia's state borders. The exercise will mostly take place on the territory of Chechnya, North Ossetia, Ingushetia, Kabardino-Balkaria, and Karachayevo-Circassia.” Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. World. (15.07.2008): *Russia begins active stage of Caucasus 2008 military exercise*.

harjoitukseen osallistuneesta 58 armeijasta osallistui taisteluihin Georgiaa vastaan Etelä-Ossetiassa ja Abkhaziassa.⁹³

5.2 Venäjän turvallisuuspalvelu FSB

Venäjän turvallisuuspalvelun näkökulmaa tutkittaessa lienee oikeutettua käyttää Nikolai Patruševin lausuntoja. Nikolai Patrušev toimi FSB:n johtajana aina elokuusta 1999 toukokuuhun 2008 asti. Lisäksi hänet nimitettiin helmikuussa 2006 NAK:n johtoon. Hänen voidaankin katsoa olleen vahvasti mukana määrittelemässä Venäjän turvallisuusympäristöä ja vastatoimia terrorismille.⁹⁴

Vuoden 2005 marraskuussa Patrušev käsitteli Pohjois-Kaukasian tilannetta seuraavasti. Pohjois-Kaukasia ei ole enää paikallisten separatistien ja muutamien ihmisten radikalisoitumisen tulosta (extremist displays of some), vaan alueella toimi hyvin koordinoituja kansainvälisiä terroristiorganisaatioita, joiden johtosuhteet ovat perua joidenkin valtioiden pyrkimykseen epävakauttaa Venäjän alueellinen yhtenäisyys. Kuitenkaan haastattelusta ei selviä mihin valtioihin Patrušev näin sanoessaan viittasi. Työttömyys ja korruptio edustavat otollista maaperää terroristeille rekrytoida ja toimia, jolloin valtion on parannettava alueen elinolosuhteita. Lisäksi vapaata tiedonkulkua tulisi rajoittaa, jottei internet-sivustoilla voitaisi levittää terroristien ideologioille myötämielistä sanomaa. Kolmantena asiana Patrušev nosti esille raja-alueiden valvonnan tärkeyden. Terrorismin torjunnan kannalta olisi tärkeää keskittyä juuri terrorismin syihin, eikä vain rankaiseviin toimenpiteisiin.⁹⁵ Haastattelun sanoma on selvä: terrorismi oli alkanut muodostua suureksi kansalliseksi turvallisuusuhaksi.

⁹³ Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Opinion & Analysis. (09.09.2008): *Russian Army's weaknesses exposed during war in Georgia*.

⁹⁴ Russia Profile-internetsivusto. Who is Who? *PATRUSHEV, Nikolai Platonovich Former Director of the Federal Security Service (FSB) Current Secretary of the Security Council of the Russian Federation*.

⁹⁵ "Nikolai Patrushev: On the territory of the North Caucasus we encountered not extremist displays of some people and local separatism, but with well-organized, tested in other regions of the world mechanism of instigating conflicts by means of international terrorist structures. The aim of international terrorism in this case coincided with the geo-strategic tasks and plans of some states to disrupt the territorial wholeness of this country" Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Military tietokanta -internetsivusto. (Source: Rossiiskaya Gazeta, November 24, 2005, pp. 1, 7): *Security. Nikolai Patrushev: front against terror*; Katso myös. "Priority must belong to terror act prevention" Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI -internetsivusto. Online News. (29.01.2004): *International Terrorism Invents Ever New Forms, Warns Russia's Secret Service Chief*; "While in 1998, only 12 sites supported terrorist organizations on the Internet, some estimates say that today there are 5,000-6,000 of them, including 150 Russian-language sites." Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (08.04.2008): *International terrorists recruit in Russia via foreign NGOs - FSB - 2*.

Käytännössä Patrušev painottaa valtion tärkeää roolia terrorismin torjunnassa turvallisuusorganisaatioiden rinnalla. Näin tehdessään, hän vaikuttaisi myötäilevän jo aloitettuja reformeja keskushallinnon otteen lisäämiseksi alueisiinsa näiden terrorismintorjunnan osalta.⁹⁶

Vuoden 2006 elokuussa antamassaan haastattelussa Patrušev totesi terrorismin levinneen koko Pohjois-Kaukasian alueelle. Hänen kuukautta myöhemmin antamastaan haastattelusta on tulkittavissa seuraavaa. Laiton maahanmuutto oli muodostunut uudeksi uhaksi terrorismin viitekehyksessä.⁹⁷ Yhteenvetona voidaan sanoa, että Pohjois-Kaukasian tilanne on edelleen ulkoa tulevasta uhasta johtuvaa ja Venäjän on lisättävä raja-alueidensa valvontaa. Toisaalta on syytä miettiä, miksi laiton maahanmuutto nostettiin esille uutena uhkana, koska sen on aikaisemminkin katsottu olevan kansainvälisten terroristien keino.

Vuoden 2007 elokuussa Patrušev veti yhteen terrorismintorjunnassa tehtyjä saavutuksia. Terrori-iskujen vuotuisen määrän raportoitiin vuosien 2005–2007 välillä tippuneen 257 iskusta vain 41 iskuun.⁹⁸

Muita valtioita ja niihin yhteyksissä olevia ei-valtiollisia organisaatioita on syytetty jo useamman vuoden ajan yhteyksistä Pohjois-Kaukasian alueella toimiviin terroristeihin. Vuoden 2007 lokakuussa Patrušev antoi haastattelun, jossa sanottiin Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian aktiivisesti käyttäneen Puolan, Georgian ja Baltian maiden tiedusteluorganisaatioita Venäjää vastaan. Georgiaa syytettiin yhteyksistä Venäjän rikolliseen alamaailmaan, jonka turvin se olisi suorittanut useita provokaatioita Venäjän alueella. Turkia syytettiin pyrkimyksestä vaikuttaa Venäjän muslimipohjaisiin poliittisiin rakenteisiin. Kyseisten valtioiden sanottiin olevan muun muassa kiinnostuneita Pohjois-Kaukasian

⁹⁶ Katso tutkielman kolmas ja neljäs luku.

⁹⁷ Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Military tietokanta -internetsivusto. Defence & Security. (Source: Nezavisimaya Gazeta, August 28, 2006, p. 5): *Local Conflicts. Three Chechnyas Instead of One.*

⁹⁸ "Against the backdrop of an increasing terrorist threat in the world, this year we managed to considerably lower its level in Russia," he said, adding that the number of terrorist acts committed in Russia in 2005 was 257, in 2006 it was 112, and in 2007, the figure was 41." Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (19.12.2007): *FSB says stopped 71 foreign intelligence agents in 2007*; Katso myös. "According to statistics, 80% of terrorism-related crimes in Russia occur in the Southern Federal District [which includes North Caucasus republics of Chechnya, Daghestan and Ingushetia]," Bortnikov said." Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI -internetsivusto. Russia. (03.07.2008): *FSB says 7 terrorist attacks prevented in S. Russia in 2008*; Vuonna 2007: 'President Vladimir Putin said on October 18 during his annual question-and-answer session on state television that a rise in violence in Ingushetia is alarming but cannot be compared to the 1999 rebel insurgency that triggered the invasion of Chechnya, Reuters reported. "The situation is far from being considered good," Putin said of the upsurge in violence in Ingushetia' The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 41. (October 25, 2007): *Putin on North Caucasus: Situation Improved but "Far From Good"*.

tilanteesta.⁹⁹ Haastattelusta ei suoranaisesti ilmene, että yhtäkään näistä valtiota olisi suoraan syytetty terrorismista, mutta ottaen huomioon aikaisemman venäläisen argumentaation terrorismin syistä, voidaan näin olettaa tapahtuneen.

Vuonna 2008 syytökset alkoivat kohdistua yhä enemmän Georgiaa vastaan., jota syytettiin terrori-iskujen suunnittelusta Pohjois-Kaukasiassa. Syytösten taustalla olivat kymmenen Georgian tiedustelupalvelun upseeria, jotka oli saatu kiinni heidän yrittäessään organisoida vastarintaa.¹⁰⁰

Alkuvuodesta järjestetyn eri ministeriöiden välisen sotaharjoituksen yhtenä päätehtävänä olikin pyrkimys vahvistaa Venäjän eteläistä rajavyöhykettä Pohjois-Kaukasiassa. Venäjän ja Georgian viilentyneisiin suhteisiin on Venäjän osalta usein liittynyt syyttelyä terrorismiin liittyvistä rikoksista Georgiaa kohtaan. Georgian kiistäessä syytökset terrorismista, voidaan uhkan todellisesta laajuudesta suhteessa Georgian operaation liittyneeseen informaationsodankäyntiin esittää ainoastaan arvioita.

5.3 Yhteenveto

Kansainvälinen terrorismin katsotaan pysyneen pääsyynä Pohjois-Kaukasian vastarintaan. Kansainvälinen terrorismi vaikuttaisi tilanteesta riippuen olevan joko Al-Qaidan tai joidenkin valtioiden pyrkimystä epävakauttaa Pohjois-Kaukasian tilanne ja sitä kautta Venäjän

---

⁹⁹ "More than 270 actively operating agents and 70 foreign intelligence recruits, including 35 Russians, have been exposed since 2003," Argumenty i Fakty quoted Nikolai Patrushev as saying. He said that 14 agents and 33 recruits have been caught this year alone... He said the United States and Britain actively used the secret services of Poland, Georgia and Baltic states against Russia... He also said some Georgian secret agents use their connections with the criminal underworld for their operations, and to stage various acts of provocation. Patrushev said Turkish secret services were striving to influence political and business elites in Russian regions with predominantly Muslim populations. He said Pakistani intelligence aimed to secure access to Russian military and dual-purpose technologies, and to obtain information on Russia's military and technical cooperation with a number of countries... They are also closely observing the development of the defense industry and scientific research, the situation in the North Caucasus" Russian News and Information Agency-internetsivusto. Russia. (10.10.2007): *Russia intercepted over 300 foreign spies in past 4 years - FSB*; Venäjä on useaan otteeseen syyttänyt Georgiaa terroristien päästämisestä läpi Pankisin solan kautta. Vuonna 2002 tilanne eskaloitui melkein aseelliseksi konfliktiksi maiden välillä. Kukkola (2008): Pro Gradu. s. 20, 78–79.

¹⁰⁰ "The FSB has detained 10 Georgian intelligence service officers on charges of plotting terrorist attacks, including in Russia. The FSB also said the Georgian secret services had tried to organize underground militant groups in the North Caucasus." Russian News and Information Agency-internetsivusto. Russia. (20.08.2008): *Senior Russian officer accused of spying for Georgia*; "Amid...reports that Georgian special services are plotting acts of terror and plans by gang leaders to boost criminal activities in the North Caucasus, I have issued instructions to anti-terror commissions... and the border service to take measures to provide anti-terror security," said Alexander Bortnikov, who also heads Russia's Federal Security Service (FSB)." Russian News and Information Agency-internetsivusto. World. (19.08.2008): *Russia to enhance anti-terror security over 'Georgian threat'*.

kansallinen yhtenäisyys. Terroristiorganisaatioiden johtosuhteet edustavat kansainvälisen terrorismin ulottuvuutta, jolloin itse toteuttava porras on pääsääntöisesti edellä mainitun ulottuvuuden radikalisoimaa Pohjois-Kaukasian nuorta muslimiväestöä.

Aslan Mashadovin ja Šamil Basajevin kaltaisten terroristijohtajien eliminoimisella katsotaan onnistuneen murtamaan laajamittainen vastarinta. Terrorismintorjunnan ansiosta Pohjois-Kaukasian terrorismi ei enää ole terrorismia sen klassisessa merkityksessään, vaan enemmänkin rikollista toimintaa muistuttavia, heikosti koordinoituja iskuja.

Pohjois-Kaukasian näkemykseen liittyvä argumentaatio vaikuttaisi olevan vahvasti sidoksissa ulkopoliittiseen tilanteeseen. Viranomaisten lausuntojen perusteella tehdyt johtopäätökset terrorismin uhasta ja sen taustalla vaikuttavista ideologioista kyseisellä alueella eivät anna kokonaisvaltaista kuvaa tilanteesta. Dagestan ja Ingušetia tuntuvat terrorismiin liittyvästä argumentaatiosta huolimatta edustavan todellista turvallisuusuhkaa, oli näkemys taustalla vaikuttavista syistä mikä tahansa.

6 Johtopäätökset

Johtopäätösten ensimmäisessä alaluvussa tehdään synteesi Venäjän näkemyksestä terrorismin leviämiseen Pohjois-Kaukasian alueella. Synteesi muodostetaan teoriaviitekehyksen sekä Venäjän näkökulmaa käsittelevien lukujen avulla. Toisessa alaluvussa esitetään johtopäätöksiä tutkimuskirjallisuuden avulla Dagestanin ja Ingušetian muodostamasta turvallisuusuhasta Venäjälle.

6.1 Venäjän näkemyksen synteesi

Venäjän näkemys terrorismiin yleisesti ja erityisesti Pohjois-Kaukasian alueella näyttäisi olevan vahvasti poliittisen realismin mukainen: terrorismi nähdään alkujaan muiden valtioiden yrityksenä epävakauttaa Pohjois-Kaukasian sosiopoliittinen tilanne. Venäjän suhteista muihin valtioihin on pääteltävissä paljon jo pelkästään tarkastelemalla Venäjän terrorismiin liittyvää argumentaatiota: todellisena uhkana pidetään tiettyjä, terrorismin taustalla toimivia valtioita, ei niinkään terrorismia itsessään. Toisaalta terrorismi saattaakin muodostua uhkaksi silloin, kun se tarkoittaa Pohjois-Kaukasian luisumista esimerkiksi

vieraaksi koetun islamismin hallintaan. Näin tapahtuessa Venäjän ote geopoliittisesti tärkeästä alueesta menetettäisiin muiden valtioiden kasvattaessa valtaansa siellä.

Venäjä lausuu julki terrorismin leviämisen johtuvan vanhasta ilmiöstä: kansainvälisten terroristien pyrkimyksenä epävakauttaa geopoliittisesti tärkeä alue. Samalla terrorismin muotoutuminen heikosti koordinoituksi iskuiksi (matalan intensiteetin sissisodaksi) katsotaan olevan perua onnistuneesta terrorismin torjunnasta ja erityisesti sen rankaisevista toimenpiteistä. Suurimpina saavutuksina mainitaan juuri terroristijohtajien eliminointit, jolloin vastarinnalta on niin sanotusti katkaistu pää ja sille on aiheutettu organisoidun toiminnan hajautuminen vähemmän tehokkaisiin pieniin ryhmittymiin. Terrorismintorjunnassa on pyritty vastaamaan nykyisen uhan laatuun kouluttamalla alueellisia terrorismintorjunnan yksiköitä ja pieniä erikoisjoukkojen ryhmiä, joilla on kyky ja kapasiteetti toimia niin kaupungeissa kuin vuoristoissakin. Terrorismintorjunnassa painotetaan pyrkimystä ennaltaehkäiseviin keinoihin, vaikka saavutukset katsotaan tapahtuneen pääsääntöisesti reagoivan toiminnan (kamppailu terrorismia vastaan)¹⁰¹ saralla.

Ennaltaehkäisevät keinot (poistaa terrorismia edesauttavia tilanteita ja syitä)¹⁰² terrorismintorjunnan osalta ovat raja-alueiden valvominen ja globaaliin terrorismintorjuntaan osallistuminen. Valitut keinot painottavat osaltaan terrorismia valtion ulkoisena uhkana. Venäjän sisällä rikollisuuden ja korruption kitkeminen vaikuttaisi myös kuuluvan ennaltaehkäiseviin keinoihin, joilla pyritään vaikuttamaan sosiopoliittiseen tilanteeseen maan sisällä, jottei väestön, varsinkin nuorten muslimien rekrytointi olisi kansainvälisille terroristiorganisaatioille helppoa. Lainsäädäntöön tehdyt muutokset mediassa levitettävän tiedon rajoittamiseksi, voimaministeriöiden toimintavallan lisääminen sekä kattavampi terrorismin määrittely ovat osaltaan myös luettavissa ennaltaehkäiseviksi keinoiksi. Niiden avulla mahdollistetaan keskushallinnon laaja-alaisempi puuttuminen alueiden päätäntävaltaan sekä mahdollisten radikalisoitumisen esiasteiden rajoittaminen jo alkuvaiheessa.

Venäjän lainsäädäntöön tehdyt muutokset ovat osaltaan vaikuttaneet käytettyyn termistöön, jossa Venäjä ei näe enää tarpeelliseksi eritellä toisistaan nationalismia, separatismia, islamismia ja muuta vastarintaa: koska lainsäädännön mukaan kaikki niihin liittyvä toiminta on rinnastettavissa rikolliseksi, ei siihen liene tarvettakaan.

---

¹⁰¹ Katso vuoden 2006 laki, kohta 4b ja 4c.

¹⁰² Katso vuoden 2006 laki, kohta 4a.

Lainsäädännölliset muutokset puolestaan toimivat varoituksena kaikille oppositiosta islamisteihin ja mahdollistavat Venäjän keskushallinnon vahvan otteen valtiosta, minkä katsotaan olevan välttämätön keino radikalisoitumisen estämiseksi. Tšetšenian positiivista kehitystä on kiittäminen venäläismielisen Ramzan Kadyrovin noususta tasavallan presidentiksi. Kadyrovin voidaan sanoa tasapainottelevan Venäjän ja islamin välissä, kuten Aslan Mashadov ennen kuolemaansa nationalismiin ja islamismiin suhteen. Saako Venäjä oman aslanmashadovinsa Pohjois-Kaukasiaan, jää nähtäväksi.

Valtion käyttämä terminologia kuvaa usein sen suhtautumista terrorismiin, terrorismin syihin ja oikeutukseen. Venäjällä terminologiset muutokset ovat seuraavanlaisia. Tšetšenian toisen operaation yhteydessä puhuttiin kansainvälisistä terroristeista, jotka rinnastettiin usein suoraan tšetšeneihin. Taustalla saattoi vaikuttaa informaationsodankäynnin keinoin muodostettu legitimointi operaatiolle, mutta myös vuoden 1998 vanha terrorismintorjuntaa koskeva lainsäädäntö. Operaation virallisen loppumisen jälkeen vuonna 2001 on alettu puhumaan poliittisesta ääritöiminnasta, ääriliikkeistä ja radikaaleista (political extremism, extremist organisation, extremists). Viimeisimpänä kehityssuuntana on vastarinnan kuvaaminen rikolliseksi toiminnaksi, joka toisaalta vaikuttaisi johtuvan nykyisestä näkemyksestä vastapuolen taktiikoiden muutoksesta, mutta myös lainsäädäntöön tehdyistä määritelmästä terrorismista ja terroristista. Käytetyn termistön taustalla saattaa vaikuttaa tarve korostaa ministeriöiden onnistumista terrorismintorjunnassa Pohjois-Kaukasian alueella ja terrorismin vastaisessa taistelussa globaalissa kehityksessä, jonka suurin koetinkivi Venäjälle on ollut Tšetšenia. Kysymys herääkin, kuinka paljon Venäjän virallisiin terrori-iskujen tilastoihin ovat vaikuttaneet muutokset käytetyissä termeissä sekä kansainvälisen terrorismin vaikutusten Pohjois-Kaukasiassa katsominen rikolliseksi toiminnaksi.

Venäjä katsoo Pohjois-Kaukasian tilanteen terminologiasta ja näkökulmasta (geopoliittinen tai sosiopoliittinen) riippumatta, kansallisena turvallisuushkana ja käyttää paljon resursseja sen torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Terrorismin leviämisen Dagestaniin ja Ingušetiaan voidaan Venäjän näkökulmasta olettaa edustavan suurta uhkaa kansalliselle edulle ja turvallisuudelle.

6.2 Alueellinen uhka-arvio

Koska Venäjä tulkitsee terrorismia kansallisen etunsa näkökulmasta, on länsimaalaisen ja venäläisen näkökulman välillä havaittavissa huomattavia eroja. Suurimmat erot ovat

havaittavissa näkemyksissä taustalla vaikuttavista syistä sekä terrorismin luonteesta ja leviämisestä. Venäjän sisäministeriön ja turvallisuuspalvelun arviot aktiivisista kapinallisista (bandiiteista) eroavat huomattavasti ulkopuolisista arvioista; enimmillään eroa on usean tuhannen aktiivisen taistelijan verran. Niin kauan kun kyseisellä alueella ei voida suorittaa riippumatonta tarkkailua, on seurauksena väistämättä poliittisesti motivoituneita tulkintoja niin Venäjän kuin muidenkin osapuolien osalta. Terrorismin tutkiminen Pohjois-Kaukasian alueella onkin haaste jo sinänsä, kuten ristiriidat eri lähteiden välillä osoittavat – käsitteisiin ja määritelmiin liittyvästä problematiikasta puhumattakaan.

Kansainvälinen terrorismi mahdollistaa rahoituksen terrorismille Pohjois-Kaukasiassa sekä pahentaa tilannetta entisestään edesauttamalla alueen epävakauttamista. Kuitenkin terrorismin todelliset syyt ovat esimerkiksi Dagestanin ja Ingušetian osalta väestön tyytymättömyydessä hallitsijavaltaan, josta todisteena toimivat useat korkean tason hallintoelimiä vastaan kohdistetut iskut. Terrorismin muuttuminen huomiota keräävistä ja välillisesti sanomaa levittävistä korkean profiilin iskuista (kuten Nord-Ost ja Beslan) kohti enemmän sissisotaa muistuttavaksi ja suoraan vastapuolen niin kutsuttuja kovia kohteita vastaan suunnatuiksi toimiksi, kertovat terrorismin syistä sekä tarpeesta legitimoida vastarintaa: iskut kohdistetaan nyt suoraan koettua epäkohtaa vastaan.

Venäjän taistelu terrorismia vastaan on pahimmillaan mahdoton yhtälö; mikäli valtioterrorina koetut operaatiot ovat todella radikalisoitumisen syy, on se samalla myös Venäjän näkökulmasta terrorismintorjunnan osa-alue, jossa on onnistuttu parhaiten. Tästä esimerkkinä Aslan Mashadov, jota on pidetty viimeisimpänä vastarinnan johtajana, jolla oli halu neuvotella Venäjän kanssa vastarinnan lopettamisen ehdoista ja kyky vaikuttaa melkein kaikkiin taisteleviin ryhmittymiin alueella.

Pohjois-Kaukasia on Venäjälle geopolittisesti tärkeä alue, jonka hyödyntäminen on kiinni alueen vakaudesta. Mikäli Venäjä on tosiaan onnistunut palauttamaan järjestyksen Tšetšeniaan Kadyrovin avulla, eli parantamaan ainakin näennäisesti autonomisen tasavallan itsemääräämisoikeutta, lienee tämä perinteiseen terrorismintorjuntaan verrattuna parempi keino sen kitkemiseen myös Dagestanin ja Ingušetian suhteen. Suuri ongelma vaikuttaisi olevan Venäjän kommunikointi tahon kanssa, joka konstruoi islamin osana kansallista identiteettiä. Tässä Kadyrovilla ja muilla vastaavilla lienee paikkansa tulevaisuudessa.

Aiheen jatkotutkimus vaatisi Venäjän näkemyksen selvittämisen alkuperäisellä kielellä ja näkemyksen sitomisen laajempaan ulkopoliittiseen kehykseen. Silloin geopolittiset haasteet, joihin terrorismi nivoutuu luoden uhkan, tulisivat paremmin ymmärretyiksi.

7 Lähteet

7.1 Kirjallisuuslähteet

Baylis John, Wirtz James, Gray Colin S. and Cohen Eliot (2007): *Strategy in the Contemporary World*: Second Edition, Published in the United States by Oxford University Press Inc., New York.

Baylis John & Smith Steve (2005): *The Globalization Of World Politics, An introduction to internal relations*: Third Edition, Published in the United States by Oxford University Press Inc., New York.

Hahn Gordon M. (2007): *Russia's Islamic Threat*, Yale University Press, New Haven And London.

Hirsijärvi Sirkka, Remes Pirjo, Sajavaara Paula (2005): *Tutki ja Kirjoita*: 11. painos, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005.

Hunter Shireen T. with Thomas Jeffrey L. and Melikishvili Alexander (2004): *Islam In Russia The Politics Of Identity And Security*, M.E. Sharpe, Inc., 80 Business Park Drive, Armonk, New Yourk 10504.

Jokinen Christian & Kullberg Anssi (2006): *Separatismi Ja Islamismi*, Kustannus OY Suomen Mies, Gummeruksen kirjapaino OY, Jyväskylä.

Juntunen Alpo (2003): *Itään Vai Länteen? Venäjän Vaihtoehdot*. Gummerus Kustannus Oy, Ajatus kirjat, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2003

Kassimeris George & The Contributors (2007): *Playing Politics With Terrorism A User's Guide*, first published in the United Kingdom by HURST Publishers Ltd, 41 Great Russel Street, London WC1B 3PL.

Kolodziej Edward A. (2005): *Security and International Relations*, Published in the United States of America by Cambridge University Press, New York.

Luukkanen Arto (2008): *Projekti Putin Uuden Venäjän Historia 1996–2008*, Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.

Puistola Juha-Antero ja Herrala Janne (2006): *Terrorismi Euroopassa Terrorismi äärimmäisen poliittisen, taloudellisen ja kulttuurisen turhautuman ilmentymänä*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Smith Hanna (Edited by) (2005): *Russia and Its Foreign Policy*, Gummerus Printing, Saarijärvi.

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli (2002): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: 1.-3. painos*, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2004.

Visuri Pekka (1997): *Turvallisuuspolitiikka ja Strategia*, WSOY Kirjapainoyksikkö Juva.

7.2 Tutkimusraportit

Kukkola Juha (2006): *Terrorismi ja Venäjä Kansainvälisen Terrorismin Uhkakuva Venäjän Federaation Ulkopoliittisissa selonteoissa 1993–2006*. Kandidaatintutkielma: SK712 Maanpuolustuskorkeakoulu.

Kukkola Juha (2008): *Venäjän Federaation kamppailu kansainvälisen terrorismin merkityksistä. Uhkakuvan ja valtioidentiteetin rakentuminen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa diskurssissa*. Pro Gradu: SM 439. Maanpuolustuskorkeakoulu.

Strategian asiatietoa julkaisusarja 3 (2000): *Venäjän Federaation Sotilasdoktriini*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki 2000.

7.3 Luennot ja seminaarit

Mäkelä Juha (16.11.2006): Venäjä-luento Maanpuolustuskorkeakoululla.

Venäjä-seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Prof Mariya Omelicheva (Univ. of Kansas).

Venäjä-seminaari Maanpuolustuskurssien rakennuksessa 22.10.2008: Deputy Director Ivan Konovalov (Center of Analysis of Strategies and Technologies in Moscow, CAST).

7.4 Lehdet

Suomen sotilas. Riippumaton sotilasaikakausijulkaisu vuodesta 1919. (6/2005): *Vuosi Beslanin jälkeen.*

7.5 Internetlähteet

Database on Legal Information Relevant to the Audiovisual Sector in Europe, Iris Merlin-internetsivusto. Natalie Boudarina, Moscow Media Law and Policy Center (MMLPC), (IRIS 2002-8:15/32): *Russian Federation How to Prevent Extremism in Mass Media.* <<http://merlin.obs.coe.int/iris/2002/8/article32.en.html>> (luettu 10.1.2009).

Euroopan neuvoston-internetsivusto. CPT: European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (Strasbourg, 13 March 2007): *Public statement concerning the Chechen Republic of the Russian Federation.* <<http://www.cpt.coe.int/documents/rus/2007-17-inf-eng.htm>> (luettu 20.3.2009).

FINLEX-internetsivusto. *Suomen lainsäädäntö, rikoslaki 34a.*

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Rikoslaki>> (luettu 15.3.2009)

Global Governance Watch-internet sivusto. (Wednesday, September 24, 2008): *UN to Discuss Terrorism without Definition of Terrorism*.

<http://www.globalgovernancewatch.org/recent_developments/un-to-discuss-terrorism-without-definition-of-terrorism> (luettu 15.3.2009).

Idäntutkimus-internet sivusto (lehti 1/2005). Mikko Palonkorpi & Hanna Smith; *Venäjä terrorismin vastainen sota*. s. 15–24. <http://www.helsinki.fi/idantutkimus/arkisto/2005_1/1-05pal.pdf> (luettu 5.1.2009).

Interior of the Ministry of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (05.02.2008): *Interview of the RF Minister of Interior Rashid Nurgaliev to "The Independent Newspaper"*. <<http://eng.mvdrf.ru/press/interview/5125/>> (luettu 21.3.2009).

John Hopkins University. Central Asia-Caucasus Institute-internet sivusto. By Martin C. Spechler and Dina R. Spechler (10/29/2008 issue of the CACI Analyst): *Is Russia Winning In Central Asia?* <<http://www.cacianalyst.org/?q=node/4972>> (luettu 9.3.2009).

Legislationonline-internetsivusto. Federal law No. 35-fz of march 6, 2006 On counteraction of terrorism. <<http://www.legislationonline.org/documents/action/popup/id/4365>> (luettu 25.11.2009).

Legislationonline-internetsivusto. *Russia Amends Counterextremism Law* <<http://www.legislationonline.org/documents/id/3390>> (luettu 10.1.2009).

Legislationonline-internetsivusto. *Federal law No. 115-fz of august 7, 2001 On countering the legalisation of illegal earnings (money laundering) And the financing of terrorism (with the Amendments and Additions of July 25, October 30, 2002, July 28, 2004)*. <<http://www.legislationonline.org/documents/action/popup/id/4294>> (luettu 3.1.2009).

Legislationonline-internetsivusto. *Federal law no. 114-fz of july 25, 2002 On the counteraction of extremist activity*. <<http://www.legislationonline.org/documents/action/popup/id/4368>> (luettu 3.1.2009).

Ministry of Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (22.01.2004): *“Combating Terrorism and Extremism In Russia. Activities of “T” Center of Main Office of MOI of Russia CMS for COC”*. <<http://eng.mvdrf.ru/press/release/5075/>> (luettu 10.3.2009).

Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (31.01.2007): *Press release of the Special Militia Force Brigade of the Main Department of the Interior in Moscow*. <<http://eng.mvdrf.ru/press/release/5071/>> (luettu 21.3.2009).

Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (26.10.2006): *Shchit I Mech Weekly Interviews MOI Interior Troops Commander-in-Chief Colonel General Nikolai Rogozhkin*. <<http://eng.mvdrf.ru/press/interview/5068/>> (luettu 10.3.2009).

Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (17.11.2006): *Speech of RF Minister of the Interior Army General Rashid Nurgaliyev at “a Government Hour” at the State Duma of the Federal Assembly of the Russian Federation*. <<http://eng.mvdrf.ru/press/interview/5080/>> (luettu 10.3.2009).

Ministry of the Interior of Russian Federation-internetsivusto. Press Service. (02.02.2007): *The Normalization Process In The Chechen Republic Is Irreversible - Interview of Colonel General Arkadiy Yedelev, Deputy Minister of MOI*. <<http://eng.mvdrf.ru/press/interview/5076/>> (luettu 10.3.2009).

MTV3-internetsivusto. Ulkomaat, Arkisto (13.09.2004). <<http://www.mtv3.fi/uutiset/arkisto.shtml/arkistot/ulkomaat/2004/09/315157>> (luettu 6.4.2009).

Nationmaster-internetsivusto. Venäjän terrorismitilastot vuosien 2000–2006 välillä. <http://www.nationmaster.com/graph/ter_ter_act_200_inj-terrorist-acts-2000-2006-injuries> (luettu 10.3.2009).

Permanent Representation of the Russian Federation to the Council of Europe-internetsivusto. 2000 Russian National Security Concept. <<http://www.russiaeurope.mid.ru/russiastrat2000.html>> (luettu 5.1.2008).

Permanent Representation of the Russian Federation to the Council of Europe - internetsivusto. Foreign Policy Concept of the Russian Federation <<http://www.russiaeurope.mid.ru/concept.html>> (luettu 5.1.2009).

Puolustusvoimien koulutusportaalin eastview Russian Military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (No.141, December 17, 2007): Sly Statistical Data Of Antiterror. <<https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/browse/article?id=13120223>> (luettu 8.1.2009).

Puolustusvoimien Russian Military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (No.16, February 15, 2008): *Russia Has Worked Out A Concept For Countering Terrorism*. <<https://www.milnet.fi/dlib.eastview.com/searchresults/article.jsp?art=2&id=13436633>> (luettu 10.1.2009).

Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Russian Military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (No.8, January 28, 2008): *"Efficiency Of Operations Of Our Units In Chechnya Grows"*. <<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=13309461>> (luettu 1.3.2009).

Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Military tietokanta-internetsivusto. (Source: Rossiiskaya Gazeta, November 24, 2005, pp. 1, 7): *Security. Nikolai Patrushev: front against terror*. <<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=8656214>> (luettu 1.3.2009).

Puolustusvoimien koulutusportaalin Eastview Military tietokanta-internetsivusto. Defence & Security. (Source: Nezavisimaya Gazeta, August 28, 2006, p. 5): *Local Conflicts. Three Chechnyas Instead of One*. <<http://dlib.eastview.com/sources/article.jsp?id=10016235>> (luettu 1.3.2009).

President of Russia Official Web Portal-internetsivusto. (July 11, 2002): President Vladimir Putin signed a federal law On the Ratification of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. <<http://www.kremlin.ru/eng/text/news/2002/07/150625.shtml>> (luettu 10.1.2009).

President of Russia Official Web Portal-internetsivusto. (July 12, 2008): *The Foreign Policy Concept of The Russian Federation*. <<http://www.kremlin.ru/eng/text/docs/2008/07/204750.shtml>> (luettu 22.1.2008).

Radio Free Europe Radio Liberty-internetsivusto. Pohjois-Kaukasia.
<<http://www.rferl.org/section/North+Caucasus/167.html>> (luettu 6.4.2009).

Radio Free Europe Radio Liberty-internetsivusto. North Caucasus.(December 06, 2007):
Chechnya: Kadyrov Uses 'Folk Islam' For Political Gain.
<http://www.rferl.org/archive/North_Caucasus/20071201/652/682.html> (luettu 1.4.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (26.03.2008):
Up to 500 militants active in North Caucasus - army general.
<<http://en.rian.ru/russia/20080326/102257385.html>> (luettu 27.3.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. World. (15.07.2008):
Russia begins active stage of Caucasus 2008 military exercise.
<<http://en.rian.ru/world/20080715/114038236.html>> (luettu 27.3.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Opinion & Analysis.
(09.09.2008): *Russian Army's weaknesses exposed during war in Georgia.*
<<http://en.rian.ru/analysis/20080909/116657490.html>> (28.3.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Online News.
(29.01.2004): *International Terrorism Invents Ever New Forms, Warns Russia's Secret Service Chief.*
<<http://en.rian.ru/onlinenews/20040129/39906416.html>> (luettu 27.3.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (08.04.2008):
International terrorists recruit in Russia via foreign NGOs - FSB - 2.
<<http://en.rian.ru/russia/20080408/104078335.html>> (luettu 27.3.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (19.12.2007):
FSB says stopped 71 foreign intelligence agents in 2007.
<<http://en.rian.ru/russia/20071219/93253413.html>> (luettu 27.3.2009).

Russian News & Information Agency RIA NOVOSTI-internetsivusto. Russia. (03.07.2008): *FSB says 7 terrorist attacks prevented in S. Russia in 2008.*
 <<http://en.rian.ru/russia/20080703/112882280.html>> (27.3.2009).

Russian News and Information Agency-internetsivusto. Russia. (10.10.2007): *Russia intercepted over 300 foreign spies in past 4 years - FSB.*
 <<http://en.rian.ru/russia/20071010/83308532.html>> (luettu 29.3.2009).

Russian News and Information Agency-internetsivusto. Russia. (20.08.2008): *Senior Russian officer accused of spying for Georgia.* <<http://en.rian.ru/russia/20080820/116153259.html>> (luettu 29.3.2009).

Russian News and Information Agency-internetsivusto. World. (19.08.2008): *Russia to enhance anti-terror security over 'Georgian threat'.*
 <<http://en.rian.ru/world/20080819/116129105.html>> (luettu 29.3.2009).

Russia Profile-internetsivusto. Who is Who? *PATRUSHEV, Nikolai Platonovich Former Director of the Federal Security Service (FSB) Current Secretary of the Security Council of the Russian Federation.*
 <<http://www.russiaprofile.org/resources/whoiswho/alphabet/p/Patrushev>> (luettu 28.3.2009).

Russia Profile-internet sivusto. Who is Who. *Nurgaliyev, Rashid Gumarovich Minister of the Interior of the Russian Federation.*
 <<http://www.russiaprofile.org/resources/whoiswho/alphabet/n/nurgaliyev.wbp>> (luettu 21.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 10 Issue: 10. By: Mikhail Roshchin (March 13, 2009): *Caucasus Emirate: Virtual Myth or Reality?*
 <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=34708&tx_ttnews%5BbackPid%5D=24&cHash=42f929e209> (luettu 15.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 7. By: Andrei Smirnov (February 21, 2008): *Dagestan's Expanding Insurgency*. <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4743&tx_ttnews%5BbackPid%5D=169&no_cache=1> (luettu 20.1.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 38. By: Fatima Tlisova (October 4, 2007): *Understanding the Roots of the Conflict in Ingushetia*. <http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=4461> (luettu 7.4.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 16. By: Mairbek Vatchagaev (April 24, 2008): *This Odd Place Called Ingushetia*. http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4882&tx_ttnews%5BbackPid%5D=169&no_cache=1 (luettu 3.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 9 Issue: 41. By: Mairbek Vatchagaev (October 31, 2008): *Violence in Ingushetia Continues to Intensify*. <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=5250&tx_ttnews%5BbackPid%5D=169&no_cache=1> (luettu 3.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 10 Issue: 8. By: Mairbek Vatchagaev (February 26, 2009): *Wave of Unrest and Counter-Terrorist Operations Sweep the North Caucasus*. <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=34564&tx_ttnews%5BbackPid%5D=24&cHash=2d767f024f> (luettu 8.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 26. By: Andrei Smirnov (June 28, 2007): *Kremlin Propaganda Belied by Increasing Rebel Attacks*. <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4270&tx_ttnews%5BbackPid%5D=189&no_cache=1> (luettu 8.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 21. By: Andrei Smirnov (May 24, 2007): *No Terrorist Acts in Russia Since Beslan: Whom to Thank?*; <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4185&tx_ttnews%5BbackPid%5D=189&no_cache=1> (luettu 1.3.2009).

The Jamestown Foundation-internetsivusto. Publication: North Caucasus Weekly Volume: 8 Issue: 41. (October 25, 2007): *Putin on North Caucasus: Situation Improved but "Far From Good"*. <http://www.jamestown.org/programs/ncw/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4500&tx_ttnews%5BbackPid%5D=189&no_cache=1> (luettu 12.1.2009).

Wikipedia, The Free Encyclopedia-internetsivusto. Vastaus hakusanoilla: North-Caucasus. <http://en.wikipedia.org/wiki/North_Caucasus> (luettu 6.4.2009).